

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra sociologie a andragogiky

**DETI A NÁHRADNÁ RODINNÁ STAROSTLIVOST
CHILDREN AND FOSTER PARENTING**

Bakalárska diplomová práca

Fialová Zuzana

Vedúca bakalárskej diplomovej práce : Mgr. Iveta Polakovičová

Olomouc 2010

Prehlasujem, že som túto prácu vypracovala samostatne a uviedla v nej všetku literatúru a ostatné zdroje, ktoré som použila.

-----
vlastnoručný podpis

V Nitre dňa 24.marca 2010

Podakovanie:

Touto cestou vyjadrujem svoje podakovanie Mgr. Ivete Polakovičovej za odborné vedenie a podporu počas písania bakalárskej diplomovej práce. Zároveň chcem poďakovať i svojej dlhoročnej priateľke Ing. Marcele Paššovej, ktorá svojou ochotou a podporou taktiež prispela k jej vzniku.

ABSTRAKT

Svoju prácu som zamerala na porovnanie systémov náhradnej rodinnej starostlivosti na Slovensku a v USA. Prvá časť mojej práce pojednáva o systéme náhradnej rodinnej starostlivosti a jej legislatívnom rámci v SR. Druhá časť je zameraná na históriu a súčasnosť systému náhradnej starostlivosti v USA a úlohy sociálneho pracovníka v danom systéme. Za dôležitú kapitolu svojej práce považujem časť pojednávajúcu o charte práv detí v náhradnej starostlivosti ako aj o charte práv náhradného rodiča. V poslednej časti práce sa zameriavam práve na porovnanie týchto systémov, definovanie tých atribútov systému USA, ktoré môžu, resp. by mali nájsť uplatnenie aj u nás.

ABSTRACT

My thesis is aimed at comparing of foster care systems in Slovakia and in the USA. The first part of my thesis deals with foster care system and its legislative framework in Slovakia. The second part is aimed at history and current state of the foster care system in the USA and tasks of the caseworkers there. Very important part of my thesis is that in which I write about Foster Children Bill of Rights and Foster Parents Bill of Rights. Last part of my thesis is aimed at comparing of the systems, defining those attributes of the US system which can and/or should be applied in our social system.

OBSAH

Úvod	6
1. Rodina a jej význam pre vývoj dieťaťa	7
1.1. Celospoločenská starostlivosť o dieťa	8
1.2. Legislatívne prostredie celospoločenskej starostlivosti o dieťa	9
1.3. Sociálno-právna ochrana detí a sociálna kuratela	11
1.4. Sociálna kuratela	12
2. Náhradná rodinná starostlivosť na Slovensku	13
2.1. Definícia pojmu „náhradná starostlivosť“	14
2.2. Zákomom upravené formy náhradnej starostlivosti	15
2.2.1. Náhradná osobná starostlivosť	16
2.2.2. Pestúnska starostlivosť	17
2.2.3. Osvojenie	21
2.2.4. Poručníctvo a opatrovníctvo	25
2.2.5. Ústavná forma náhradnej rodinnej starostlivosti	27
3. Náhradná rodinná starostlivosť v USA	30
3.1. Ako sa vyvíjal prístup k realizovaniu adopcií	31
3.2. Súčasný stav a prístup k náhradnej starostlivosti	33
3.3. Sociálny pracovník a jeho subjektivita	35
3.4. Náklady na starostlivosť o dieťa v náhradných rodinách v USA	37
3.4.1. M.A.R.C. – Minimum Adequate Rates for Children	38
4. Charta práv náhradnej starostlivosti	40
4.1. Charta práv dieťaťa v náhradnej starostlivosti	40
4.2. Charta práv náhradného rodiča	42
5. Porovnanie systémov náhradnej starostlivosti na Slovensku a v USA	44
Záver	48
Zoznam použitej literatúry	51

ÚVOD

„Srdce má svoje vlastné dôvody, o ktorých rozum nevie.“

(B.Pascal)

Keď som rozmýšľala o tom, akú tému bakalárskej práce si zvolím, ani na sekundu som nezaváhala. Viem, že sa o adopcii, náhradnej rodinnej starostlivosti už toho popísalo veľa, ale bola som priamo v našej rodine konfrontovaná s adopciou dieťaťa a s tým, ako tento proces i jeho výstup ovplyvní rodinu i jej okolie. Moja sestra, vyčerpajúc všetky možnosti počať vlastné dieťa, pristúpila k adopcii a konala presne v zmysle toho, čo povedal Pascal. Jej srdce malo svoje vlastné dôvody, ktoré prekričali rozum a súčasťou našej rodiny sa stala malá Natálka. Dennodenná konfrontácia s touto skutočnosťou ako aj snaha podporiť a pomôcť sestre prekonať mnohé prekážky a problémy ma motivovali k tomu, aby som sa práci s deťmi venovala aj do budúcnosti.

Sama som matkou a viem, že moje deti mi nastavujú zrkadlo. Môj 5-ročný syn, Filip, mi často kladie otázky na telo, alebo sa ma spýta, prečo som niečo neurobila, či nedodržala svoj sľub. A ak na tieto jeho podnety zareagujem prehnane, alebo som netrpezlivá, on je taký citlivý a poctivý, že sa mi pozrie priamo do očí a opýta sa len: „Maminka, ľúbiš ma?“ Očakáva odo mňa, že moja láska k nemu, znamená aj veľký vklad dôvery. Uvedomila som si, že dieťa je barometrom našej osobnej integrity. Osobná integrita vytvára dôveru, integrita prispôsobuje skutočnosť našim slovám. Je to dodržiavanie sľubov a napĺňanie očakávaní a tých majú deti, najmä tie žijúce v náhradnej starostlivosti, veľmi veľa. Preto je výber správnych a vhodných rodičov, či už adoptívnych alebo pestúnskych, takým zložitým a zodpovedným procesom. Na to, aby niekto urobil rozhodnutie stať sa náhradným rodičom, je potrebná veľká dávka sily a charakteru. Títo ľudia nemôžu mať strach, že druhí ich rozhodnutie nepochopia, alebo že ho v mnohých prípadoch aj odsúdia. *„To, ako zaobchádzate s jedným, vám odhalí ako sa pozeráte na deväťdesiatdeväť iných, lebo nakoniec je každý jedným“ (Stephen R. Covey).* Kľúčom k deväťdesiatim deviatim je jeden – jeden, ktorý je skúškou trpezlivosti a dobrej nálady ostatných. Je to láska a disciplína jedného dieťaťa, ktoré poskytuje lásku druhým.

1. RODINA A JEJ VÝZNAM PRE VÝVOJ DIEŤAŤA

Rodina – pojem, ktorý ma mnoho definícií, významov a funkcií. Slovo, ktoré pre každého z nás znamená niečo iné, no v podstate je vždy spojené s určitou atmosférou lásky, šťastia a vzájomného porozumenia. Na rodinu možno nazerať z viacerých hľadísk, z rôznych perspektív – z hľadiska spoločenského, z hľadiska domácnosti, veľakrát stotožnenej z rodinou alebo z hľadiska niektorého z dospelých partnerov. Tradičná rodina však aj naďalej zostáva normatívnym ideálom slovenskej populácie a tiež najčastejšou formou domova. Každá rodina si vytvára svoje vlastné zvyklosti, rituály a tradície. Členovia rodiny žijú v spoločnej domácnosti, kde sú v každodennom kontakte, v ktorom prevažujú osobné vzťahy a citové putá, ktoré sa nás osobne dotýkajú.

Rodina je prvá skupina, ktorej členom sa stane každý ľudský jedinec. Vari žiadny iný tvor živočíšnej ríše nepotrebuje takú intenzívnu a dlhodobú starostlivosť rodičov ako človek. V rodine sa transformujú požiadavky spoločnosti a iných sociálnych skupín na spolunažívanie ľudí. Avšak táto závislosť nie je jednostranná. Rodina ovplyvňuje mnohé spoločenské zoskupenia a nepriamo aj celkovú spoločenskú atmosféru. Prostredníctvom rodiny sa realizuje potreba lásky, intímneho života, spolupatričnosti, istoty, bezpečnosti a rozmanitých spoločenských aktivít¹.

Rodina je primárnym subjektom osobnostného rozvoja všetkých detí, keďže dieťa na rozdiel od dospelého je najzraniteľnejším členom v ľudskej spoločnosti. **Najprirodzenejšími ochrancami a realizátormi práv detí sú práve ich rodičia** a príbuzní, teda rodina, ktorej táto úloha vyplýva z jej prvotnej funkcie. Na plnenie svojich funkcií potrebuje mať rodina vytvorené legislatívne, ekonomické, sociálne a kultúrne podmienky. V demokratickej spoločnosti by sa mali vytvárať a zabezpečovať optimálne podmienky pre svoj život rodiny samotné, avšak štát nesie tiež určitú zodpovednosť, ktorú realizuje prostredníctvom rodinnej politiky. Úlohou demokratického štátu vo vzťahu k rodinám je vytvárať rámcové právne, ekonomické i inštitucionálne podmienky a poskytovať im priestor na uplatnenie ich vlastnej zodpovednosti².

¹ KASANOVA, A. *Spríevodca sociálneho pracovníka, I. Rodina a deti.* Nitra: UKF, 2008. s. 47

² KASANOVA, A. *Spríevodca sociálneho pracovníka, I. Rodina a deti.* Nitra: UKF, 2008. s. 9

1.1. Celospoločenská starostlivosť o dieťa

Problematika rodiny, jej zmyslu, podstaty, perspektívy a stálosti, a, žiaľ dnes i čoraz páľčivejšia problematika rozvodovosti sú neustále stredobodom spoločenského záujmu. Týmito otázkami sa zaoberajú jednak odborníci ako sú sociológovia, psychológovia, psychiatri, sexuológovia, etici, právnici. Rodinná politika a rodina ako taká sa stala dokonca aj súčasťou politickej kampane a apel na tento citlivý aspekt ľudského života sa objavuje v politických vyjadreniach politikov patriacich tak k pravici ako aj k ľavici, hoci každý z nich prezentuje práve svoj vlastný pohľad na záležitosť, ktorá však potrebuje celistvý, ucelený, synergický, a ničím neštiepený prístup.

Sociálno-patologické javy sú problémom spoločnosti a preto aj ich prevencia je záležitosťou celej spoločnosti. V prípade, že sú práva dieťaťa v rodine porušované, ak je ohrozený jeho zdravý fyzický či psychický vývin, dieťa je nevyhnutné z rodiny vyňať. Následne je potrebné pokračovať v sociálnej práci s rodinou na intenzívnej sanácii vzťahov s cieľom zabezpečiť skorý návrat dieťaťa do stabilizovanej pôvodnej rodiny. Ak sanácia biologickej rodiny nie je možná, je potrebné aktívnej hľadať náhradnú rodinu a vybrať ju zo širokej škály foriem tak, aby čo najlepšie zodpovedala individuálnej potrebe dieťaťa. Na toto dočasné obdobie je potrebné zabezpečiť také prostredie, ktoré by vnútorným systémom a individuálnym prístupom dieťaťu nahradilo rodinu s novou kvalitou vzťahov, je potrebné zabezpečiť vychovávateľov a profesionálnych rodičov, ktorí rozumejú jeho potrebám, vedia tímovo pracovať a dokážu ho lepšie pripraviť na budúcnosť.

Práca s biologickou rodinou musí byť na prvom mieste tak pre štátne orgány, samosprávy, detské domovy, ako aj pre mimovládne organizácie. **Ked' zlyhá rodina, najviac postihnuté je práve dieťa** a dôsledky takého zlyhania sa môžu prejaviť v jeho vývoji ako negatívny jav ovplyvňujúci celý jeho budúci život. Ak teda chceme, aby sa tieto deti v živote uplatnili, aby boli plnohodnotnými členmi spoločnosti, vedeli sa o seba postarať a zapojili sa do chodu našej krajiny, potom im musíme vytvoriť podmienky, aby mohli vyrásť ako plnohodnotní ľudia. Práve rodina, predstavuje najprirodzenejší priestor pre osobnostný, psychický a telesný vývin dieťaťa. Podpora rodiny, jej celistvosti a zdravia je veľmi dôležitá pre vytvorenie pevného rodinného zázemia³.

³ KASANOVA, A. *Sprievodca sociálneho pracovníka, I. Rodina a deti*. Nitra: UKF, 2008. s. 9

Veľmi osobitné miesto pri fungovaní rodiny ako aj ochrane práv dieťaťa zohráva **sociálny pracovník**, ktorý zákonnými a výchovnými prostriedkami, svojou odbornou a osobnostnou kvalitou napomáha procesu harmonizácie rodinných väzieb. Keďže v strede nášho záujmu je dieťa zasiahnuté zmenami vo fungovaní rodiny, rôzne reagujúce na vzniknutú situáciu, je to často krát práve sociálny pracovník, ktorý sa pre dieťa stáva súčasťou jeho malého mikrosvetu. V lepšom prípade, ak pôvodná rodina spolupracuje a zaujíma sa o prežívanie a potreby dieťaťa, vytvárajú odborníci spolu s rodinou podporný tím a spoločne sa snažia naplňovať vývinové potreby dieťaťa a jeho návrat späť do rodiny⁴.

1.2. Legislatívne prostredie celospoločenskej starostlivosti o dieťa

V slovenskom práve existuje celý rad predpisov, ktoré boli vytvorené na ochranu detí a mládeže. Najdôležitejšie ustanovenia sa nachádzajú v Ústave SR, Občianskom zákonníku, Zákone o rodine, Zákone o sociálnej pomoci a v Trestnom zákone. K posunu v chápaní výchovy bez násillia došlo novelizáciou Trestného zákona v r.1999 a následne v novom Trestnom zákone z r.2005. Aj keď telesné trestanie detí a používanie represívnych výchovných opatrení nie sú v slovenskom právnom systéme výslovne a jednoznačne zakázané, ale za istých okolností môžu mať za následok trestný postih⁵.

Rodina ako primárna sociálna skupina, v ktorej človek žije a získava skúsenosti z ľudského súžitia, pomoci, ale i konfliktov a ich zvládania, je vymedzená z rôznych uhľov pohľadu, rôznych prístupov, i rôznych aspektov rôznych vedných disciplín. Nový **zákon o rodine** hovorí : „*Rodina založená manželstvom je základným článkom našej spoločnosti, ktorá všestranne chráni rodinné vzťahy*“ (zákon č. 36/2005 Z.z., čl. II). Súčasťou zákona sú vymedzené práva a povinnosti rodičov a detí, špecifiká bezpodielového vlastníctva manželov a úprava zákonných vzťahov medzi jednotlivými členmi rodiny.

Nesmierne dôležitou a hlavne spoločnou úlohou rodiny, celej našej spoločnosti, všetkých štátnych i spoločenských inštitúcií je venovať mimoriadnu pozornosť starostlivosti a rozvoju novej generácie, starostlivosti a ochrane práv dieťaťa. Túto celospoločenskú starostlivosť o dieťa charakterizujú dve základné

⁴ KASANOVA, A. *Sprievodca sociálneho pracovníka, I. Rodina a deti*. Nitra: UKF, 2008. s. 10

⁵ LONGAUER V., SELICKÁ D., VANKOVÁ K. *Vybrané kapitoly zo sociálno-právnej ochrany*. Nitra: UKF, 2006, s.31

zvláštnosti. Predovšetkým je to vývojový aspekt problematiky, ktorý spočíva v odlíšení jednotlivých úsekov detského veku s rôznymi kvalitami somatického, psychického a sociálneho vývoja. Druhá zvláštnosť spočíva v závislosti dieťaťa od dospelých nielen pri uspokojovaní základných potrieb, ale aj v celom svojom živote. Čím je dieťa mladšie, tým je táto závislosť tesnejšia. Táto okolnosť nemá len skutkovú povahu, ale má aj právny dosah – premieta sa hlavne k nespôsobilosti dieťaťa na právne úkony a nutnosti jeho zastupovania pred zákonom i do práv a povinností rôznych zložiek spoločnosti zabezpečovať žiaduci vývoj detí a mládeže. Cieľom celospoločenskej starostlivosti o dieťa je realizovať čo najlepšie uplatnenie práv každého dieťa v spoločnosti za okolností daných jeho všeobecnými i zvláštnymi situáciami.

Stanovenie sociálnej diagnózy dieťaťa je podkladom k rozhodnutiu o vhodnej forme starostlivosti o tieto deti. Základným kritériom pre zhodnotenie situácie dieťaťa žijúceho mimo vlastnú rodinu, či dieťaťa prichádzajúceho o rodinu, je jeho sociálnoprávne postavenie a charakter vzťahu rodičov k nemu. Celospoločenská starostlivosť o dieťa je ako uvedomelá, zámerná a plánovitá činnosť spoločnosti súčasťou sociálnej politiky a pozostáva z dvoch základných typov starostlivosti:

- a) **Všeobecná starostlivosť o deti** – vyplýva zo spoločenského postavenia a potrieb každého dieťaťa, resp. celých skupín detí. Je určovaná obvyklými spoločensky uznávanými potrebami dieťaťa, na ktorých uspokojovaní sa zúčastňuje spoločnosť.
- b) **Zvláštna starostlivosť o deti** – je daná problematikou vyplývajúcou zo situácie detí, ktorá vyžaduje mimoriadnu starostlivosť a pozornosť spoločnosti. Ide v podstate o problematiku detí rôznym druhom ohrozených, zanedbávaných, týraných, poškodených, ako i deti s rôznymi depriváciami a maladaptáciami⁶.

---

⁶ KASANOVA, A. *Sprievodca sociálneho pracovníka, I. Rodina a deti*. Nitra: UKF, 2008. s. 192

1.3. Sociálno-právna ochrana detí a sociálna kuratela

Sociálnoprávnu ochranu detí a sociálnu kuratelu upravuje **Zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane a sociálnej kuratele** na zabezpečenie predchádzania vzniku krízových situácií v rodine, ochranu práv a právom chránených záujmov detí, predchádzanie prehlbovaniu a opakovaniu porúch psychického, fyzického a sociálneho vývinu detí a plnoletých fyzických osôb, zamedzenie nárastu sociálnopatologických javov.

Sociálnoprávna ochrana detí – je usporiadanú sústava na seba naväzujúcich a vzájomne podmieňujúcich opatrení, ktorými spoločnosť garantuje každému dieťaťu a rodine :

- **ochranu**, nevyhnutnú pre blaho dieťaťa a zároveň rešpektujúcu jeho najlepši záujem podľa medzinárodného dohovoru,
- **podporu a pomoc** a to osobitne v tých prípadoch, keď rodičia z najrôznejších dôvodov nie sú schopní, alebo ochotní zabezpečiť svojmu dieťaťu riadnu starostlivosť, výchovu a všestranný vývin v jeho prirodzenom prostredí
- **zabezpečenie rovnocenného náhradného rodinného prostredia dieťaťu**, ktoré nemôže byť vychovávané vo vlastnej rodine⁷

Sociálnoprávna ochrana detí a mládeže je vykonávaná výlučne prostredníctvom orgánov štátu a zahŕňa:

1. **Výchovnú činnosť** zameranú na zlepšenie vzájomných vzťahov v rodine, ako aj na obnovu rodinného prostredia, z ktorého boli deti vyňaté pre zlyhanie výchovnej funkcie
2. **Organizovanie náhradnej rodinnej starostlivosti** kedy príslušné orgány miestnej štátnej správy vedú prehľad detí, ktorým treba zabezpečiť náhradnú rodinnú starostlivosť. Takisto zabezpečujú prehľad občanov vhodných vykonávať náhradnú rodinnú starostlivosť, poskytujú poradenské služby v danej oblasti, sprostredkujú nadviazanie osobného kontaktu s deťmi, ktorým treba zabezpečiť náhradnú rodinnú starostlivosť, s občanmi vhodnými vykonávať

---

⁷ KASANOVA, A. *Sprievodca sociálneho pracovníka, I. Rodina a deti*. Nitra: UKF, 2008. s. 194

náhradnú rodinnú starostlivosť a sledujú vývoj detí v náhradnej rodinnej starostlivosti

3. **Rozhodovanie** o okamžitom umiestnení dieťaťa do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov a o výchovných opatreniach (napomenutie, dohľad, obmedzenie)
4. **Ďalšiu činnosť** – najmä výkon kolízneho opatrovníka maloletých, výkon funkcie opatrovníka maloletých, podávanie návrhov súdu na nariadenie ústavnej výchovy resp. na zrušenie ústavnej výchovy a pod⁸.

Ak sa dieťa ocitne bez akejkoľvek starostlivosti alebo ak je jeho život, zdravie alebo priaznivý psychický, fyzický a sociálny vývin vážne ohrozený, alebo narušený, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podá súdu návrh na vydanie predbežného opatrenia s cieľom zabezpečiť základné životné potreby dieťaťa a jeho prijatie do detského domova, alebo zveriť ho do starostlivosti inej osobe, pričom prihliada na zachovanie rodinných a príbuzenských vzťahov dieťaťa. Odovzdanie dieťaťa do starostlivosti fyzickej alebo právnickej osobe sa musí uskutočniť spôsobom primeraným veku a rozumovej vyspelosti dieťaťa. Orgán sociálnoprávnej ochrany detí sa podieľa zároveň aj na sanácii vzťahov a úprave rodinných pomerov dieťaťa.

1.4. Sociálna kuratela

Sociálna kuratela detí – je súbor opatrení na odstránenie, zmiernenie a zamedzenie prehlbovania alebo opakovania porúch psychického, fyzického alebo sociálneho vývinu dieťaťa. Zabezpečuje ju orgán sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately najmä pre :

- *maloletého, ktorý sa dopustil spáchania činu inak trestného*
- *mladistvého páchatel'a trestnej činnosti alebo mladistvého podozrivého z páchania trestnej činnosti*
- *dieťa, ktoré sa dopustilo priestupku*
- *dieťa, ktoré je členom skupiny, ktorá ho svojim negatívnym vplyvom ohrozuje*
- *dieťa, ktoré zneužíva drogy alebo je závislé od drog*
- *dieťa hrajúce hazardné hry alebo závislé od hazardných hier, internetu, počítačových a iných hier*

---

⁸ LONGAUER V., SELICKÁ D., VANKOVÁ K. *Vybrané kapitoly zo sociálno-právnej ochrany*. Nitra: UKF, 2006

- *dieťa, u ktorého sa pre poruchy správania prejavujú problémy najmä v škole, v skupinách, vo vzťahoch s inými deťmi, rodičmi alebo inými fyzickými osobami*
- *dieťa, ktoré zanedbáva školskú dochádzku, prejavuje svoje správanie útekmi z domova, alebo zariadenia, v ktorom je umiestnené*
- *u dieťaťa, u ktorého sa síce neobjavili poruchy správania, avšak jeho jednorazové alebo krátkodobé správanie vyžaduje pomoc⁹*

2. NÁHRADNÁ RODINNÁ STAROSTLIVOSŤ NA SLOVENSKU

Ak všeobecne zdôrazňujeme význam rodiny pre zdravý vývin dieťaťa, iste treba spomenúť aj deti, ktoré nemajú tú možnosť, aby žili vo svojej rodine. *Dieťa rovnako potrebuje lásku a vzťahy, ako aj starostlivosť a bezpečie. Ak biologická rodina dieťaťa zlyhá, sociálny systém niekedy nedokáže zabezpečiť naraz oboje a dieťa nechtiac o jednu z týchto vecí oberá.* Rodičia sa môžu dostať do situácií, keď sa:

- nemôžu,
- nevedia,
- nechcú starať o svoje dieťa.

Rodičia sa nemôžu starať o svoje dieťa, ak napríklad nemajú vhodný byt. Nemôžu sa oň starať, ak sami potrebujú opateru, pretože sú napríklad psychicky alebo fyzicky chorí. Nevedia sa oň postarať, ak sami neboli vychovaní k zodpovednosti v rodičovstve a i s malým dieťaťom zaobchádzajú veľmi riskantne, nezodpovedne. Môže sa stať, že nedokážu zabezpečiť dieťaťu všetko to, čo potrebuje. Stávajú sa aj situácie, keď rodičia v kríze sami dôjdu k záveru, že sa o dieťa nevedia postarať a preto ho nechcú. Odmietnu ho skôr, ako ho spoznali - možno zo strachu pred bolesťou, ktorú by cítili, keby opúšťali milované dieťa. Môžeme s určitosťou povedať, že život je naplnený množstvom situácií, kedy je potrebné alebo dokonca nevyhnutné, aby úlohu rodiny prevzala na seba spoločnosť. Nie však z dôvodu, aby sme uľahčili situáciu rodičom, ktorí majú deti a nechcú sa o ne postarať, ale preto aby sme sa ako členovia našej spoločnosti

⁹KASANOVÁ, A. *Spríevodca sociálneho pracovníka, I. Rodina a deti*. Nitra: UKF, 2008. s. 219

pokúsili **naplniť právo každého dieťaťa na šťastné a pokojné detstvo** - mať šancu prežiť svoj jedinečný a neopakovateľný život práve v atmosfére lásky, šťastia, bezpečia a vzájomného porozumenia. S nebývalým počtom detí zaradených do systému sociálnej starostlivosti je nutné, aby progresívni pracovníci v oblasti starostlivosti o dieťa spolupracovali na realizácii urgentného poslania – nájsť bezpečné, milujúce náhradné a adoptívne rodiny pre tieto deti a pomôcť im stať sa súčasťou starostlivej a podporujúcej komunity¹⁰.

2.1. Definícia pojmu „náhradná starostlivosť“

Náhradnou starostlivosťou sa pomáha zabezpečiť výchova detí mimo prostredia úplnej alebo neúplnej rodiny vytvorenej biologickými rodičmi, ktorí sa z objektívnej alebo subjektívnej príčiny nemôžu, nechcú alebo nevedia o svoje deti postarať. Podľa zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine, náhradnou starostlivosťou je viacero osobitne usporiadaných, na seba nadväzujúcich a vzájomne sa podmieňujúcich dočasných opatrení, ktoré nahrádzajú osobnú starostlivosť rodičov o maloleté dieťa v prípadoch, ak ju rodičia nezabezpečujú, alebo nemôžu zabezpečiť. Náhradná starostlivosť, na základe ktorej vznikajú vzťahy medzi maloletým dieťaťom a inou osobou, môže vzniknúť výlučne rozhodnutím súdu a jej obsah tvoria práva a povinnosti vymedzené zákonom alebo súdnym rozhodnutím.

Z usporiadania jednotlivých foriem náhradnej starostlivosti vyplýva, že pri úprave výchovných pomerov dieťaťa treba uprednostniť prostredie, ktoré je dieťaťu známe a blízke. Takým je rodina príbuzných dieťaťa, ktorí dieťa poznajú a majú k nemu citový vzťah. Umiestnenie u príbuzných preferuje *náhradná osobná starostlivosť*. Ak dieťa nemá vhodných príbuzných, hľadá sa iná rodina ochotná a spôsobilá vytvoriť dieťaťu domov. Je ňou *osvojiteľská rodina*, ktorá si dieťa osvojí, alebo *pestúnska rodina*, ktorá si vezme dieťa do pestúnskej starostlivosti. Posledným a krajným riešením je umiestnenie dieťaťa v zariadení *ústavnej starostlivosti*. Zákon akceptuje pri týchto opatreniach ich dočasnosť. Iba vo výnimočných prípadoch môže súd nariadiť ústavnú starostlivosť aj vtedy, ak jej nariadeniu nepredchádzali iné opatrenia.

Ak rodičia nezabezpečujú osobnú starostlivosť dieťaťu, orgán sociálnoprávnej ochrany sprostredkuje dieťaťu náhradnú rodinnú starostlivosť (ďalej

---

¹⁰ www.usmev.sk/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=21&Itemid=52

len NRS), v prípade, že existuje známa fyzická osoba blízka dieťaťu, môže takú osobu prizvať k príprave tohto dieťaťa na náhradnú rodinnú starostlivosť a v konečnom dôsledku vypracuje správu o príprave dieťaťa na NRS, ktorá bude obsahovať jednak informácie o poskytnutí sociálneho poradenstva dieťaťu, o účinkoch náhradnej rodinnej starostlivosti, ako aj o zohľadnení názorov, túžob a želaní dieťaťa.

Ak rodič naopak zneužíva svoje rodičovské práva a povinnosti najmä týraním, zneužívaním alebo zanedbávaním maloletého dieťaťa alebo iným zlým zaobchádzaním s týmto dieťaťom, alebo ak i napriek predchádzajúcim opatreniam rodič tieto svoje rodičovské práva a povinnosti i naďalej závažným spôsobom zanedbáva, súd takýchto rodičov pozbaví výkonu ich rodičovských práv. Ak rodičovské práva a povinnosti naopak nemôže vykonávať ani jeden z rodičov maloletého dieťaťa, súd ustanoví vo svojom rozhodnutí takémuto maloletému dieťaťu **poručníka** alebo **opatrovníka** (zákon č. 36/2005 Z.z. o rodine, § 38 a 39).¹¹

2.2. Zákonom upravené formy náhradnej starostlivosti

Právnou úpravou, ktorá v Slovenskej republike upravuje práva a povinnosti medzi dieťaťom a inou osobou, teda vymedzuje náhradnú starostlivosť, je **Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele č. 305/2005 Z.z.** a **Zákon o rodine č. 36/2005 Z.z.** Na základe týchto zákonov rozlišujeme tieto základné formy starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov :

- *zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodičia – **náhradná osobná starostlivosť***
- **pestúnska starostlivosť**
- **osvojenie**
- **opatrovníctvo**
- **ústavná starostlivosť**

Odlišujú sa rozsahom rodinných práv a povinností uchovaných biologickým rodičom a prechádzajúcich na náhradných rodičov.

---

¹¹KASANOVA, A. *Sprievodca sociálneho pracovníka, I. Rodina a deti*. Nitra: UKF, 2008. s. 220 - 222

2.2.1 Náhradná osobná starostlivosť (NOS)

Zákon o rodine zaviedol pre zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osobe než rodiča legislatívnu skratku **náhradná osobná starostlivosť**. Ak to vyžaduje záujem maloletého dieťaťa, súd môže zveriť dieťa do náhradnej osobnej starostlivosti. Osobou, ktorej možno maloleté dieťa takto zveriť, sa môže stať len fyzická osoba s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky, ktorá má spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, osobné predpoklady, najmä zdravotné, osobnostné a morálne, a spôsobom svojho života a života osôb, ktoré s ňou žijú v spoločnej domácnosti zaručuje, že bude náhradnú osobnú starostlivosť vykonávať v záujme maloletého dieťaťa.

Pri zverení maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti súd uprednostní predovšetkým príbuzného maloletého dieťaťa, ak spĺňa ustanovené predpoklady, pričom nejde iba o príbuzných v priamom rade, ale aj v rade pobočnom, teda môže ísť o prarodiča, súrodenca a pod. Príbuzní dieťaťa spravidla nemajú cielený záujem vykonávať náhradnú osobnú starostlivosť a nepodnikajú v tomto smere žiadne aktivity, ako je napr. žiadosť o zapísanie do zoznamu žiadateľov o náhradnú osobnú starostlivosť. Ich rozhodnutie starať sa o dieťa z príbuzenstva vyplýva z konkrétnej situácie, v ktorej sa dieťa ocitlo a je motivované tým, že dieťa poznajú, a nechcú, aby bolo umiestnené do ústavnej starostlivosti. To je dôvod, prečo zákon pri tejto forme náhradnej starostlivosti nepredpisuje obdobný postup ako pri uchádzačoch o pestúnsku starostlivosť. Zverenie maloletého dieťaťa do NOS je vhodné v tých prípadoch, keď príčiny starostlivosti o dieťa zo strany rodičov nebudú dlhodobé.

Pri tejto forme náhradnej starostlivosti, súd nemôže preniesť všetky rodičovské práva a povinnosti na občana, ktorý sa o dieťa stará. Zákon pri vymedzení práva povinností osoby, ktorej bolo maloleté dieťa zverené, vychádza z účelu náhradnej osobnej starostlivosti. Preto jej priznáva právo a zároveň ukladá povinnosť vykonávať osobnú starostlivosť v takom rozsahu, v akom ju vykonávajú rodičia. Náhradná osobná starostlivosť je teda vzťah nahrádzajúci výkon len tých práv a povinností rodičov, ktoré smerujú na zabezpečenie riadnej starostlivosti o dieťa a nenahrádza rodičovský vzťah. Zverením dieťaťa do tejto formy náhradnej starostlivosti nie je dotknutá vyživovacia povinnosť rodiča voči maloletému dieťaťu, preto súd zároveň v rozhodnutí o zverení maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej

starostlivosti určí rodičom rozsah vyživovacej povinnosti a súčasne im uloží povinnosť, aby výživné poukazovali osobe, ktorej bolo dané dieťa zverené.

Novinkou od 1. januára 2006 je, že štát podporuje túto formu náhradnej starostlivosti o dieťa aj finančne. Nárok na príspevky, ktoré doteraz patrili iba pestúnom, majú teraz aj tí občania, ktorým sú deti zverené do náhradnej osobnej starostlivosti. Nejedná sa však o všetky druhy príspevkov - napr. fyzická osoba vykonávajúca tento druh náhradnej starostlivosti nemá nárok na opakovaný príspevok náhradnému rodičovi. Rodičia sú zásadne oprávnení stykať sa so svojim dieťaťom, i keď je teda dieťa v osobnej starostlivosti inej osoby, čím sa podporuje vlastne zachovanie citového puta, ktoré existuje medzi rodičmi a deťmi. Obsah rodinnoprávneho vzťahu medzi maloletým dieťaťom a občanom, ktorému bolo dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti sa spravuje súdnym rozhodnutím.

Náhradná osobná starostlivosť zaniká :

- dosiahnutím plnoletosti
- smrťou maloletého dieťaťa
- smrťou osoby, ktorej bolo dieťa zverené do NOS
- právoplatným rozhodnutím súdu o zrušení NOS
- rozvodom manželov, ktorým bolo dieťa zverené do spoločnej NOS

2.2.2 Pestúnska starostlivosť

Pestúnska starostlivosť je zvláštna forma štátom kontrolovanej a riadenej náhradnej rodinnej starostlivosti, ktorú zároveň štát i finančne podporuje. Ak rodičia nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloleté dieťa a ak je to potrebné v záujme maloletého dieťaťa, súd môže rozhodnúť o jeho zverení do pestúnskej starostlivosti fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom a splňa ustanovené predpoklady. Do pestúnskej starostlivosti sa zverujú deti, u ktorých nie je možná adopcia, alebo detí, u ktorých dlhodobo prevažujú príčiny, pre ktoré nie je možná ich výchova svojimi vlastnými rodičmi. Z obsahu pestúnskej starostlivosti vyplýva, že zverením dieťaťa do tejto formy náhradnej starostlivosti nevzniká medzi pestúnom a dieťaťom taký právny vzťah, ako medzi rodičmi a deťmi. Tu nezanikajú právne vzťahy k pôvodnej rodine dieťaťa.

Rodičia majú k dieťaťu vyživovaciu povinnosť, môžu sa s dieťaťom zvereným do pestúnskej starostlivosti aj stretávať. Pestún je povinný vykonávať osobnú

starostlivosť o maloleté dieťa v rovnakom rozsahu, v akom ju vykonávajú rodičia. Právo zastupovať maloleté dieťa a spravovať jeho majetok má iba v bežných veciach, v rozhodovaní o zásadných veciach je potrebný súhlas biologických rodičov alebo schválenie súdu. Táto forma náhradnej starostlivosti dáva záruku dostatočného hmotného zabezpečenia dieťaťa aj primeranej odmeny tým, ktorí sa ho ujali a takisto zahŕňa aj právo na príspevky na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa. Rozdiel v porovnaní s inštitútom náhradnej osobnej starostlivosti je hlavne v tom, že budúci pestún musí byť zapísaný do zoznamu žiadateľov o pestúnsku starostlivosť a prejsť aj predpísanou prípravou. Vhodnosť žiadateľov o pestúnsku starostlivosť posudzuje na základe osobného pohovoru a viacerých písomných dokladov príslušný Úrad práce, soc. vecí a rodiny a žiadateľ absolvuje aj posúdenie vhodnosti spádovým Centrom poradensko – psychologických služieb.

Zákon o rodine presne upravuje predpoklady, ktoré musí pestún spĺňať. Pestúnom sa môže stať fyzická osoba s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky, ktorá má spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, osobné predpoklady, najmä zdravotné, osobnostné a morálne, je zapísaná do zoznamu žiadateľov o pestúnsku starostlivosť, a spôsobom svojho života a života osôb, ktoré s ňou žijú v spoločnej domácnosti zaručuje, že bude pestúnsku starostlivosť vykonávať v záujme maloletého dieťaťa.¹²

Pestúnska starostlivosť je z psychologického hľadiska zväzok o niečo voľnejší ako osvojenie. Čo sa týka porozumenia dieťaťu a nárokov na prispôbenie výchovy jeho osobnosti, je situácia prakticky tá istá ako v prípade adopcie. Inak je to však v otázke rodičovskej identity. Pestúnstvo už z princípu nepripúšťa štylizáciu do postavenia rodičov vlastných alebo ju prinajmenšom veľmi sťažuje. Vonkajšie znaky identity (priezvisko) si do nového zväzku dieťa prináša so svojej vlastnej rodiny a taktiež aj niektoré právne úkony týkajúce sa dieťaťa neprináležia pestúnom, ale biologickým rodičom alebo správnym inštitúciám. Dnes, častejšie ako predtým, býva zachovaný i kontakt dieťaťa s vlastnými biologickými rodičmi. Ak sú pestúni neustále vedení k tomu, aby sa do role vlastných rodičov nevžívali, majú väčšiu možnosť (než rodičia adoptívni) prijímať dieťa práve také, aké je. Ľahšie sa tak potom vyhnú priveľkému očakávaniu a realistickejšie nazerajú na moc a účinnosť svojej výchovy. Pripisujeme to faktu, že pestúnsky

---

¹² MIKLOŠKO, J. *Náhradná starostlivosť*. Bratislava : Vysoká škola zdravotníctva a soc. práce Sv. Alžbety n.o., 2008. s. 38-41

zväzok nie je definitívny, i preto uvoľňuje pestúnov k tomu, aby prijímali i deti s postihnutím alebo s nejakou problematickou vývojovou prognózou¹³.

Štát zabezpečuje aj určitú finančnú kompenzáciu pre pestúnov a deti a to na základe **Zákona č. 627/2005 Z.z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa**. Tento zákon upravuje poskytovanie príspevkov, ktorými štát podporuje náhradnú starostlivosť o dieťa (ďalej len „príspevok“), ako sociálnych dávok, ak náhradnú starostlivosť o dieťa vykonáva osobne na základe rozhodnutia súdu alebo na základe rozhodnutia príslušného orgánu iná fyzická osoba ako rodič.

Druhy príspevkov :

- a) jednorazový príspevok dieťaťu pri jeho zverení do náhradnej starostlivosti** (ďalej len „jednorazový príspevok pri zverení do náhradnej starostlivosti“),
- b) jednorazový príspevok dieťaťu pri zániku náhradnej starostlivosti** (ďalej len „jednorazový príspevok pri zániku náhradnej starostlivosti“),
- c) opakovaný príspevok dieťaťu zverenému do náhradnej starostlivosti** (ďalej len opakovaný príspevok dieťaťu“),
- d) opakovaný príspevok náhradnému rodičovi,**
- e) osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi.**¹⁴

V praxi rozlišujeme dve základné formy pestúnskej starostlivosti:

- a) individuálna pestúnska starostlivosť** – sa uskutočňuje na základe súdneho rozhodnutia a mala by pomôcť nájsť domov deťom, u ktorých z dôvodov právnych (najčastejšie neplnenie podmienky právnej voľnosti dieťaťa), alebo pre stupeň postihnutia (somatického, sociálneho, psychického a pod.) nebolo možné osvojenie. Rozhodujúcu úlohu v týchto prípadoch často zohráva aj heredita alebo farba pleti. V rodine pestúna okrem prípadných vlastných detí, táto forma pestúnskej starostlivosti pripúšťa umiestnenie jedného maximálne dvoch pestúnskych detí.
- b) Skupinová pestúnska starostlivosť** – je reprezentovaná zvláštnymi zariadeniami pre výkon pestúnskej starostlivosti. Môže byť vykonávaná dvoma formami:

¹³KASANOVA, A. *Spríevodca sociálneho pracovníka, I. Rodina a deti*. Nitra: UKF, 2008. s. 251-252

¹⁴§ 1, § 2 zákona č. 627/2005 Z.z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti

1.) formou umelej individuálnej rodiny – manželský pár s deťmi prijatými do pestúnskej starostlivosti (3 a viac detí)

2) formou detských mestečiek – tu vychováva deti matka – pestúnka

Obe tieto formy sú si veľmi podobné, je v nich daná možnosť súrodeneckým skupinám vyrastať v trvalom prostredí, ktoré im nahradzuje domov a rodičov až do doby vlastnej samostatnosti. Skupina môže mať maximálne desať detí. Do individuálnej a skupinovej pestúnskej starostlivosti je možné prijať deti s rôznym druhom postihnutia, nemalo by byť také závažné aby starostlivosť o ne zaťažovalo rodinu na úkor ostatných detí. Umelé rodiny žijú rozptýlené v normálnej populácii, obývajú väčšinou samostatný rodinný dom. Do rodiny v detskom mestečku sú prednostne umiestňované súrodenecké skupiny. Žijú v samostatnom dome začlenenom do zoskupenia mestečka. Matka sa môže radiť o problémoch týkajúcich sa rodiny s vedúcim detského mestečka., sociálnymi pracovníkmi i lekármi. Príkladom tejto formy pestúnskej starostlivosti bolo detské mestečko v Zlatovciach, ktoré je však v súčasnosti preklasifikované na detský domov rodinného typu. Úspechy oboch týchto foriem pestúnskej starostlivosti sú závislé v plnom rozsahu, ako to denne dokazuje prax na výbere vhodných pestúnov, vhodnom zoskupení detí vytvárajúcich rodinu, ale aj možnosti odbornej pomoci, ktorá má spolupôsobiť pri odstraňovaní a liečení všetkých druhov postihnutí u zverených detí.¹⁵

Pestúnska starostlivosť zaniká :

- dosiahnutím plnoletosti,
- smrťou maloletého dieťaťa,
- smrťou pestúna,
- umiestnením maloletého dieťaťa do ochranej výchovy alebo nástupom do výkonu trestu odňatia slobody,
- právoplatným rozhodnutím súdu o zrušení pestúnskej starostlivosti
- rozvodom manželov, ktorým bolo maloleté dieťa zverené do spoločnej pestúnskej starostlivosti

Treba však ešte dodať aj tú skutočnosť, že pestúnska starostlivosť síce z právneho hľadiska končí 18 rokom dieťaťa, ale ľudsky, psychicky a sociálne vytvorené vzťahy trvajú naďalej. Počíta s tým aj právna úprava, ktorá priznáva nárok

---

¹⁵ LONGAUER V., SELICKÁ D., VANKOVÁ K. *Vybrané kapitoly zo sociálno-právnej ochrany*. Nitra: UKF, 2006, s.52

na príspevky až do 25 roku veku zverenca, pokiaľ je nezaopatrený, napr. z dôvodu štúdia.¹⁶

Pestúnstvo je starostlivosť vysoko humánna, znamená vychovávať, napomáhať pri vývine dieťaťa, takže náhradná starostlivosť predstavuje výchovu dieťaťa v prirodzenom prostredí, v rodine. Táto starostlivosť by však nemala byť prostriedkom na riešenie osamelosti, rodinných alebo manželských problémov. Ak sa niekto rozhodne prijať cudzie dieťa do vlastnej rodiny, musí tak urobiť predovšetkým z hlbokého presvedčenia o správnosti svojho rozhodnutia a musí byť zároveň pripravený i na rôzne ťažkosti a problémy, ktoré sa s týmto vážnym životným krokom spájajú. Preto aj výber vhodných pestúnov pre to ktoré dieťa je veľmi zodpovedná a neľahká úloha a musí sa robiť veľmi cielene.

2.2.3 Osvojenie

Na Slovensku ako v odbornej tak i v laickej verejnosti sú zaužívané dva synonymické pojmy – adopcia a osvojenie. V právnej terminológii sa používa termín OSVOJENIE, ktorý používa časť odbornej verejnosti. Termín ADOPCIA je viac zaužívaný práve v laických kruhoch a súčasne je väčšmi zrozumiteľný v medzinárodnom kontexte. Osvojenie a adopcia sú teda dva výrazy pre ten istý právny vzťah. Pri osvojení prijímajú manželia alebo jednotlivec opustené dieťa a nadobúdajú k nemu rovnaké práva a povinnosti, akoby boli jeho biologickými rodičmi. Vzťah, ktorý medzi adoptívnymi rodičmi (ich príbuznými) a dieťaťom vzniká, má z právneho hľadiska rovnakú silu ako vzťah medzi biologickými rodičmi a ich vlastným dieťaťom – je to príbuzenský vzťah.

Osvojenie dieťaťa má významný vplyv na rodinnoprávne pomery dieťaťa, pretože jeho právne účinky majú dlhodobý a rozsiahly charakter. K osvojovaniu detí však nedochádza veľmi často, keďže väčšina detí žijúcich na Slovensku je vychovávaná u svojich pokrvných rodičov v prirodzenom rodinnom prostredí. Ak k osvojeniu dieťaťa predsa len dôjde, znamená to výrazný zásah do právneho postavenia osvojenca, osvojiteľa, ale aj do postavenia rodičov.

Osvojenie je teda právnym prostriedkom na založenie umelého rodičovského vzťahu, v dôsledku ktorého dieťa nadobúda voči osvojiteľom také právne postavenie ako keby bolo ich vlastným dieťaťom. **Osvojenie ako rodinnoprávny inštitút**

---

¹⁶KASANOVÁ, A. *Sprievodca sociálneho pracovníka, I. Rodina a deti*. Nitra: UKF, 2008. s. 254

spočíva v tom, že sa ním mení osobný stav osvojovaného maloletého dieťaťa. Rodičovská zodpovednosť, ako aj vzájomné práva a povinnosti medzi ním a jeho pôvodnou (biologickou rodinou) zanikajú, keďže osvojenec vstupuje do svojej novej rodiny – rodiny osvojiteľa, čím nadobúda právne postavenie jeho dieťaťa.

Právnym následkom osvojenia, ktorý nastáva právoplatnosťou rozhodnutia o osvojení, je to, že medzi osvojiteľom a osvojencom vzniká rovnaký vzťah, aký je medzi rodičmi a deťmi a medzi osvojencom a príbuznými vzťah príbuzenský. Rozhodovanie o osvojení patrí do právomoci súdu, pretože osvojenie sa pokladá za veľmi závažnú právnu skutočnosť, ktorá veľmi hlboko zasiahne do životov všetkých zúčastnených strán, do rodinnoprávnych pomerov dieťaťa, keďže zakladá nové rodinnoprávne vzťahy s celoživotnými následkami. To znamená, že od osvojenia biologickí rodičia už nemajú starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývoj dieťaťa, nezastupujú ho a nespravujú mu majetok. Osvojením *úplne zaniká i vyživovacia povinnosť biologických rodičov ako aj ich právo stretávať sa s dieťaťom.*

Zmyslom osvojenia je vlastne vytvoriť taký právny vzťah, ktorý sa bude čo najviac približovať príbuzenským vzťahom, a to z jednoduchého dôvodu - aby mohlo dieťa vyrastať v úplnom a hlavne stabilnom rodinnom prostredí. Novým Zákonom o rodine sa upustilo od rozlišovania dvoch typov osvojenia – zrušiteľného a nezrušiteľného, nakoľko súd môže osvojenie zrušiť z vážnych dôvodov, ktoré sú v záujme dieťaťa a to do 6 mesiacov odo dňa právoplatnosti rozhodnutia o osvojení na návrh osvojenca alebo osvojiteľa alebo aj bez návrhu. Zákon nešpecifikuje, čo sa považuje za vážne dôvody, avšak môžu nimi byť napr. zanedbávanie alebo zneužívanie práv a povinností zo strany osvojiteľov, fyzické či psychické násilie, ale aj trestná činnosť osvojenca a pod.

Aby osvojenie naplnilo svoj účel, *Zákon o rodine kladie práve na osobu osvojiteľa veľmi dôležité požiadavky ohľadne predpokladov, ktoré musí splniť*, a tak sa osvojiteľom môže stať len fyzická osoba, ktorá má spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, má zároveň osobné predpoklady, najmä zdravotné, osobnostné a morálne, je zapísaná v zozname žiadateľov o osvojenie a spôsobom svojho života ako aj života osôb, ktoré s ňou žijú v spoločnej domácnosti zaručuje, že osvojenie bude v záujme maloletého dieťaťa. Tradičnou podmienkou je aj primeraný vekový rozdiel medzi osvojiteľom a osvojencom, ktorým je vlastne bežný vekový rozdiel ako medzi rodičmi a deťmi.

Hlavným zámerom osvojenia nie je sledovať majetkoprávne ciele, ale výlučnou funkciou tejto starostlivosti je vytvoriť práve takú náhradnú rodinu, ktorá bude spĺňať všetky funkcie normálnej biologickej rodiny a tou najdôležitejšou skutočnosťou, ktorá sa dostáva pri osvojení dieťaťa do popredia je práve záujem toho ktorého maloletého dieťaťa. Osvojiť si maloleté dieťa môžu manželia ale aj jednotlivec, alebo pozostalý manžel po rodičovi alebo osvojiteľovi maloletého dieťaťa.

Na osvojenie dieťaťa je potrebný súhlas biologických rodičov s osvojením maloletého dieťaťa a rovnako potrebný je aj súhlas maloletého rodiča maloletého dieťaťa. Tento súhlas rodičov musí byť vyjadrený slobodne, vážne a zrozumiteľne a nemožno ho viazať na splnenie žiadnych podmienok. Súhlas k osvojeniu musia udeliť obaja rodičia a možno ho „odvolať“ až do okamihu, kým nie je dieťa na základe súdneho rozhodnutia zverené do predosvojiteľskej starostlivosti budúcich osvojiteľov.

V niektorých prípadoch môže byť maloleté dieťa súdom vyhlásené za osvojiteľné aj bez súhlasu rodičov. Ide o veľmi výnimočné prípady, ktoré uvádza **§ 102 zákona o rodine**, a to vtedy, **ak rodičia :**

- ***neprejavujú skutočný záujem o dieťa po dobu najmenej 6 mesiacov***
- ***neprejavili o dieťa žiadny záujem po dobu najmenej 2 mesiacov po narodení dieťaťa***
V týchto prípadoch však musí byť splnená podmienka, že v prejavení záujmu rodičom nebránila závažná prekážka (závažnou prekážkou môže byť napr. to, ak je rodič vo väzení, alebo je vážne chorý a pod.)
- ***udelia vopred (pred začatím konania o osvojiteľnosti) všeobecný súhlas k osvojeniu tzv. „generálny súhlas“ (bez uvedenia konkrétnych osvojiteľov), a to i v písomnej forme pred súdom, alebo pred orgánom sociálnoprávnej ochrany, alebo pred povereným zamestnancom sociálnoprávnej ochrany v zdravotníckom zariadení, kde sa dieťa narodilo***

Ekonomický nedostatok, ako aj nedostatočné bytové pomery, či núdza rodičov nemôžu byť dôvodom na vyhlásenie dieťaťa za osvojiteľné. *Konanie o osvojiteľnosti môže súd začať na návrh orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, alebo aj bez návrhu, ak zistí, že sú splnené predpoklady pre osvojenie.* Osvojenie sa vyhlasuje formou rozsudku a dieťa sa stáva osvojiteľným. Keď sa vyhlásenie o osvojiteľnosti stáva právoplatným, úrad práce, sociálnych vecí a rodiny spolu so zariadením v ktorom je dieťa umiestnené predloží kompletnú spisovú dokumentáciu dieťaťa určenú Úradu práce, soc. vecí a rodiny pre účely sprostredkovania náhradnej rodinnej starostlivosti. Tento určený úrad práce, soc. vecí a rodiny (prípadne akreditovaný subjekt) po zapísaní dieťaťa do prehľadu detí, ktorým treba sprostredkovať náhradnú rodinnú starostlivosť, začína hľadať v zozname žiadateľov vhodných budúcich náhradných rodičov. K sprostredkovaniu môže dôjsť len so súhlasom žiadateľa. Ak sa po nadviazaní osobného vzťahu s dieťaťom budúci náhradní rodičia rozhodnú pre prijatie dieťaťa do rodiny, podajú si na súd návrh na zverenie dieťaťa do predosvojiteľskej starostlivosti. Pred rozhodnutím súdu o osvojení musí byť maloleté dieťa určitú dobu v starostlivosti budúcich osvojiteľov (tzv. osvojiteľská starostlivosť).

O zverení dieťaťa do predosvojiteľskej starostlivosti budúcich osvojiteľov rozhodne príslušný súd, táto starostlivosť trvá minimálne 9 mesiacov, a bez jej uskutočnenia nemôže dôjsť k osvojeniu. Túto predosvojiteľskú starostlivosť možno chápať ako skúšobné obdobie, počas ktorého sa zisťuje, či je osvojiteľ vôbec schopný plniť si voči dieťaťu rodičovské povinnosti a či vznikajúci vzťah medzi budúcimi osvojiteľmi a dieťaťom nasvedčuje tomu, že osvojenie bude v najlepšom záujme dieťaťa.¹⁷

Ak chceme teda pochopiť podstatu a význam osvojenia tak, ako ho v súčasnosti upravuje naše rodinné právo, musíme poznať najmä jeho spoločenský účel, význam a poslanie. Osvojenie sa dnes prakticky využíva vo všetkých civilizovaných krajinách ako jeden z možných spôsobov starostlivosti o dieťa „bez rodiny“. Aby bol zachovaný spoločenský účel osvojenia, teda aby bolo osvojenému dieťaťu poskytnuté rodinné a výchovné prostredie, musia byť určené nielen podmienky vzniku osvojenia, jeho následky, ale aj právne reglementované to, aby výchovný proces prebiehal bez rušivých, hlavne negatívnych zásahov tretích osôb, predovšetkým pokrvných rodičov. Ak má byť teda dieťa úplne začlenené do rodiny

---

¹⁷MIKLOŠKO, J. *Náhradná starostlivosť*. Bratislava : Vysoká škola zdravotníctva a soc. práce Sv. Alžbety n.o., 2008. s. 42-46

osvojiteľa, a ak v ňom má byť vytvorený pocit spolupatričnosti k tejto rodine, pocit rodičovskej lásky a porozumenia, aby dieťa v žiadnom prípade nepocitovalo, že nie je vlastným dieťaťom osvojiteľa, musí byť zachovaná zásada anonymity pri celom osvojovacom procese.¹⁸

Chcela by som podotknúť, že je to podľa môjho názoru najdokonalejšia forma náhradnej starostlivosti, nakoľko sa ňou dieťaťu zabezpečuje práve tá najprirodzenejšia rodinná starostlivosť, citová náklonnosť, vytváranie nových „súrodeneckých i príbuzenských pút“ a v neposlednej rade sa ňou dieťaťu buduje láskyplný a bezpečný domov, podobne, ako je to v mnohých vlastných rodinách.

2.2.4. Poručníctvo a opatrovníctvo

Poručníctvo – ak obaja rodičia maloletého dieťaťa zomreli alebo boli pozbavení rodičovských práv alebo nemajú spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, súd ustanoví maloletému dieťaťu **poručníka**, ktorý bude zabezpečovať jeho výchovu, zastupovať ho a spravovať jeho majetok¹⁹. Poručník nie je povinný osobne sa starať o maloleté dieťa, v tom prípade je však povinný dohliadať na rozsah a spôsob starostlivosti, ktorá sa dieťaťu poskytuje. Súd ustanoví za poručníka osobu, ktorú navrhnú rodičia alebo príbuzného, či blízkeho, eventuálne inú fyzickú osobu.

Zánik poručníctva:

- *smrťou maloletého dieťaťa,*
- *smrťou poručníka,*
- *dosiahnutím plnoletosti dieťaťa,*
- *zánikom dôvodu, pre ktorý bol poručník ustanovený*
- *dosiahnutím plnoletosti rodiča maloletého dieťaťa*
- *právoplatným rozhodnutím súdu o zbavení poručníka výkonu funkcie alebo o jeho odvolaní*

Opatrovníctvo - maloletému dieťaťu, ktorému obidvaja rodičia zomreli alebo boli pozbavení rodičovských práv alebo nemajú spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, súd musí ustanoviť **opatrovníka**. Je to súdom ustanovená

¹⁸ LONGAUER V., SELICKÁ D., VANKOVÁ K. *Vybrané kapitoly zo sociálno-právnej ochrany*. Nitra: UKF, 2006, s.49-50

¹⁹ §56-§59 Zákona č.36/2005 Z.z. o rodine

fyzická osoba alebo úrad za účelom ochrany práv a právnom chránených záujmov maloletého dieťaťa v prípadoch stanovených zákonom. Opatrovník nahrádza starostlivosť rodičov a za výkon tejto funkcie mu nepatrí odmena, nakoľko ide o čestnú funkciu. Ak sa však opatrovník osobne stará o dieťa, patria nároky podľa tohto zákona o pestúnskej starostlivosti aj opatrovníkovi. Akékoľvek rozhodnutie opatrovníka v podstatnej veci týkajúcej sa maloletého vyžaduje schválenie súdu.

Kolízneho opatrovníka, ktorý bude dieťa v konaní alebo pri určitom právnom úkone zastupovať, ustanoví súd dieťaťu v tých prípadoch, ak nemôže dieťa zastúpiť žiadny z rodičov. V konaní o osvojení je potrebné dieťaťu vždy ustanoviť kolízneho opatrovníka so zreteľom na možnosť stretu záujmov medzi rodičmi a osvojovaným dieťaťom.

Oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na príslušnom Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny zastupuje maloleté deti v súdnom konaní o veciach výchovy a výživy (konania o rozvod manželstva, úprava práv a povinností rodičov k maloletým deťom, určenie otcovstva, nariadenie a zrušenie ústavnej výchovy, nariadenie a zrušenie výchovného opatrenia) ako súdom ustanovený kolízny opatrovník, má procesné postavenie účastníka konania, môže teda súdu podávať návrhy. Na doplnenie dokazovania má právo proti rozhodnutiu súdu podať opravný prostriedok.

Majetkový opatrovník – súd ho môže maloletému dieťaťu ustanoviť v prípade, ak sú záujmy maloletého dieťaťa súvisiace so spravovaním jeho majetku ohrozené a rodičia sami nie sú schopní urobiť vhodné opatrenia na ochranu majetku. Majetkovým opatrovníkom sa môže stať fyzická osoba, ktorá s ustanovením za majetkového opatrovníka súhlasí, a je spôsobilá na právne úkony v plnom rozsahu. Súd však môže za majetkového opatrovníka ustanoviť aj obec. Súd uvedie konkrétny rozsah majetku, spôsob nakladania s ním a lehoty, v ktorých je majetkový opatrovník povinný predkladať súdu správy o nakladaní s majetkom maloletého dieťaťa²⁰.

Zánik opatrovnictva :

Opatrovnictvo zaniká automaticky :

---

²⁰ KASANOVÁ, A. *Spríevodca sociálneho pracovníka, I. Rodina a deti*. Nitra: UKF, 2008. s. 241-242

- *smrťou maloletého dieťaťa,*
- *smrťou opatrovníka,*
- *dosiahnutím plnoletosti dieťaťa,*

Opatrovníctvo môže zaniknúť aj :

- *právoplatným rozhodnutím súdu, ktoré ruší alebo mení predošlé rozhodnutie o pozbavení rodičovských práv,*
- *právoplatným rozhodnutím súdu, ktorým sa rodičom (alebo aspoň jednému z nich) v plnom rozsahu vracia spôsobilosť na právnej úkony,*
- *právoplatným rozhodnutím o osvojení dieťaťa,*
- *právoplatným rozhodnutím súdu v prípadoch, kedy občan nevykonáva riadne povinnosti voči dieťaťu*

2.2.5. Ústavná forma náhradnej rodinnej starostlivosti

Zákon o rodine za ďalšiu z možností náhradnej starostlivosti považuje **ústavnú starostlivosť**. Súd je povinný vždy skúmať. „*Pred nariadením ústavnej starostlivosti je súd povinný vždy skúmať, či maloleté dieťa nemožno zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti*“.²¹ Predpokladom na nariadenie ústavnej starostlivosti je skutočnosť, že výchova maloletého dieťaťa je vážne ohrozená alebo narušená a iné výchovné opatrenia nevedli k náprave, alebo ak rodičia nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloleté dieťa a nie je možné zveriť dieťa do náhradnej osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti, pričom za vážne ohrozenie alebo narušenie výchovy maloletého dieťaťa Zákon o rodine nepovažuje nedostatočné bytové alebo majetkové pomery rodičov maloletého dieťaťa.

Zákon o rodine pripúšťa nariadenie ústavnej starostlivosti, aj keď jej nariadeniu nepredchádzali iné výchovné opatrenia, pričom v takýchto prípadoch súdy vychádzajú zo skutočnosti, že ide o výnimočnú situáciu, kde použitie iných výchovných opatrení by neprinieslo požadovaný účinok. Súd v rozhodnutí, ktorým nariaďuje ústavnú starostlivosť, musí presne označiť zariadenie, do ktorého má byť dieťa umiestnené, pričom pri výbere konkrétneho zariadenia súd sleduje požiadavku

²¹ §54 ods. 1 Zákona č.36/2005 Z.z. O rodine

záujmu maloletého dieťaťa, najmä citové väzby maloletého dieťaťa k súrodencom a ich zachovanie. Umiestnenie do ústavnej starostlivosti by nemalo trvať dlhšie než je nevyhnutne potrebné, pretože zbytočný pobyt detí v ústavnom zariadení pôsobí nepriaznivo na ich citový vývoj.

Nariadením ústavnej starostlivosti **vzťah medzi dieťaťom a rodičmi naďalej trvá** a súd zároveň rodičom dieťaťa určí primeranú lehotu na úpravu ich rodinných a sociálnych pomerov tak, aby mohli osobne vykonávať starostlivosť o maloleté dieťa. Táto lehota by nemala byť kratšia než 6 mesiacov. V prípade, ak rodičia v súdom stanovenej lehote neupravujú svoje rodinné pomery, začne sa aj bez návrhu konanie o zverenie dieťaťa do jednej z foriem náhradnej rodinnej starostlivosti (NOS, pestúnska starostlivosť). Ak rodičia v súdom stanovenej lehote upravujú svoje rodinné a sociálne pomery, alebo ak možno maloleté dieťa zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti resp. pestúnskej starostlivosti, alebo ak zanikli dôvody, pre ktoré bola nariadená ústavná starostlivosť, súd túto ústavnú starostlivosť zruší.²²

Najznámejšou inštitúciou, ktorá poskytuje ústavnú starostlivosť je **detský domov**. Ide o prostredie vytvorené a usporiadané na účely vykonávania rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, predbežného opatrenia a o uložení výchovného opatrenia. Detský domov dočasne nahrádza dieťaťu jeho prirodzené alebo náhradné rodinné prostredie. V prípade, že je nariadená ústavná výchova, určený úrad v spolupráci s obcou, detským domovom a príp. akreditovaným subjektom majú povinnosť vypracovať plán výchovnej činnosti s dieťaťom a jeho rodinou. V detskom domove možno poskytovať starostlivosť dieťaťu od narodenia do dosiahnutie plnoletosti a mladý dospelý môže požiadať o poskytovanie starostlivosti až do jeho osamostatnenia, najdlhšie však do veku 25 rokov.

Výkon ústavnej starostlivosti sa realizuje: v profesionálnej rodine alebo v diagnostických, samostatných alebo špecializovaných skupinách, resp. zariadeniach, pričom výkon ústavnej starostlivosti v profesionálnych rodinách má prednosť pred inými formami. S klasickým internátnym typom detského domova už zákon nepočíta.

Profesionálna rodina

---

²² MIKLOŠKO, J. *Náhradná starostlivosť*. Bratislava : Vysoká škola zdravotníctva a soc. práce Sv. Alžbety n.o., 2008. s. 48

Inštitút profesionálnej rodiny bol v SR prvý raz právne zakotvený v Zákone č. 279/1993 Z.z. o školských zariadeniach a v praxi sa uplatňuje od r.1996. V súčasnosti upravuje podmienky pre vykonávanie ústavnej starostlivosti, predbežných a výchovných opatrení v profesionálnej rodine Zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele. Profesionálna výchova a starostlivosť je určená najmä pre deti, u ktorých je predpoklad dlhšieho zotrvania v ústavnej starostlivosti a ktorým nie je v primeranom čase nájsť náhradnú rodinu. V praxi ide najmä o staršie deti, súrodenecké skupiny, deti s výchovnými, zdravotnými a inými problémami, resp. deti, ktoré sú v kontakte s biologickými rodičmi, ktorí sa o nich nevedia alebo nemôžu sami postarať. Výhodou profesionálnej rodiny je to, že sa v nej dá kvalitne a efektívne pracovať s biologickou rodinou dieťaťa a profesionálna rodina svojou kvalitou a hodnotou zodpovedá pestúnskej starostlivosti.

V profesionálnej rodine zabezpečujú starostlivosť o deti manželia alebo fyzická osoba, ktorí sú zamestnancami detského domova. Hoci verejnosť pokladá profesionálnu rodinu za istú formu náhradnej rodinnej starostlivosti, je to forma náhradnej ústavnej starostlivosti, v ktorej profesionálny rodič poskytuje starostlivosť deťom vo svojom vlastnom rodinnom prostredí, a to 24 hodín denne, pričom jeden profesionálny rodič môže mať v starostlivosti max. 3 deti. Profesionálne rodičovstvo nie je rodinnoprávny, ale pracovnoprávny vzťahom vytvoreným medzi profesionálnym rodičom a detským domovom²³.

Vo svojej podstate je profesionálne rodičovstvo a výchova v profesionálnej rodine založená na rodinnom modeli a výstupy a kvalita poskytovanej starostlivosti jednoznačne potvrdili správnosť trendu transformácie existujúcich klasických foriem detských domovov na **detské domovy s rodinným charakterom výchovy**, ľudovo povedané rodinný detský domov. Podľa skúseností a praxe zo zahraničia sú práve tieto typy detských domovov považované za najlepšiu a najefektívnejšiu formu ústavnej starostlivosti a príslušné orgány v zahraničí sa snažia maximálne podporovať práve túto formu starostlivosti. V SR je zavádzanie týchto typov detských domovov stále v relatívne počiatočnom štádiu a je potrebná čo najväčšia súčinnosť zainteresovaných strán na tom, aby sa táto dokázateľne vysoko efektívna a kvalitná forma starostlivosti čo najviac aplikovala aj na Slovensku.

---

²³ MIKLOŠKO, J. *Náhradná starostlivosť*. Bratislava : Vysoká škola zdravotníctva a soc. práce Sv. Alžbety n.o., 2008. s. 50-51

Špeciálne výchovné zariadenia

V súčasnosti zabezpečujú ústavnú starostlivosť na Slovensku Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny a Ministerstvo školstva. Špeciálne výchovné zariadenia v ich pôsobnosti plnia úlohy pri ochrane detí pred sociálno-patologickými javmi, v prevencii delikventného resp. problémového vývinu detí a pri výkone ochrannej a ústavnej starostlivosti.

Zariadenia výchovnej prevencie: centrum výchovnej a psychologickkej prevencie, liečebno-výchovné sanatórium a diagnostické centrum. Poskytujú deťom psychologickú, psychoterapeutickú, výchovnú a zdravotnú starostlivosť

Zariadenia náhradnej starostlivosti: reedukačný detský domov a reedukačný domov pre mládež. Do týchto zariadení sú deti prijímané na základe súdneho rozhodnutia o ústavnej starostlivosti alebo ochrannej výchove, predbežného opatrenia alebo na požiadanie zákonných zástupcov.²⁴

3. NÁHRADNÁ RODINNÁ STAROSTLIVOSŤ V USA

V súčasnosti žije viac ako pol milióna detí v USA v starostlivosti náhradných rodičov. Väčšina z nich sa do nej dostala z dôvodu zanedbania, resp. zneužívania zo strany biologických rodičov. Tri štvrtiny z týchto detí vláda umiestnila do rodín, ktoré otvorili svoje domovy, aby sa postarali o tieto zraniteľné deti a asi jedna pätina detí je umiestnená do detských domovov a podobných inštitúcií. Pri odhadovanom počte 532,000 amerických detí žijúcich v dočasnej starostlivosti a 129,000 detí, ktoré sa nemôžu vrátiť k svojim biologickým rodičom, je úloha nájsť pre každé z nich rodinu príliš ťažká pre vládu samotnú. Je treba budovať združenia a spojenectvá s komunitami, ktoré zdieľajú záujem o deti a záväzok budovať silné rodiny.

Náhradná, pestúnska starostlivosť v USA chráni deti, ktoré nie sú v bezpečí vo svojich vlastných domovoch. Pre niektoré deti je častokrát záchranou života. Ale pre príliš mnoho detí sa to, čo by malo byť krátkodobým únikom, stáva dlhodobou

---

²⁴ MIKLOŠKO, J. *Náhradná starostlivosť*. Bratislava : Vysoká škola zdravotníctva a soc. práce Sv. Alžbety n.o., 2008. s. 52

ságou zahrňujúcou viacnásobné sťahovanie z jednej pestúnskej rodiny do druhej. Nikto z nás by nechcel, aby toto zažili jeho vlastné deti.

„...Takže, v náhradnej rodine to funguje asi takto – musíte sa sťahovať z jednej náhradnej rodiny do druhej bez toho, aby ste k tomu mohli niečo povedať. Musíte sa prispôsobovať novým ľuďom, novým deťom a novým školám. Niekedy máte pocit, že sa z toho zbláznite. A ďalšia vec: v náhradnej starostlivosti vyrastáte bez toho, aby ste vedeli, že sa skutočne môžete stať niekým. Keď som bol v náhradnej rodine, vôbec sa mi nezdalo, že by som mal na výber alebo nejakú budúcnosť. Všetky deti si zaslúžia rodinu. Potrebujú mať rodinu, mať niekoho, otca, matku – potrebujú rodinu, aby mohli veriť v samých seba a vyrásť tak, že sa stanú niekým. Je to veľmi ťažké a ľudia si to neuvedomujú. Želám si, aby to všetci pochopili.“ – hovorí mladík, ktorý prežil detstvo v náhradnej rodinnej starostlivosti.²⁵

3.1. Ako sa vyvíjal prístup k realizovaniu adopcií

Postupy na spájanie detí s adoptívnymi rodinami sa v USA za posledné storočie dramaticky zmenili. Vezmite napr. do úvahy nasledovné vyjadrenie z manuálu pre sociálnych pracovníkov z r. 1919: „*Zákony väčšiny štátov dôsledne vyžadujú, aby pokiaľ je to realizovateľné, boli umiestnenia detí robené tak, že sú v rodinách s rovnakým vierovyznaním ako majú deti či ich rodičia. Takisto je užitočné vyhnúť sa miešaniu dvoch typov národností, napr. veľmi snedej s typicky blond. Ak sa uplatňuje pravidlo umiestňovania vo všeobecnosti do podobných osobných, rasových alebo národnostných typov rodín, ako boli ich predkovia, nevystupuje do popredia žiadna otázka nadradenosti alebo podradenosti...*“²⁶ Z tohto vyhlásenia je zrejmé, že začiatkom 20.stor. boli najviac brané do úvahy fyzická a náboženská podobnosť. Tieto kritériá zostali dôležité pre rozhodovanie sociálnych pracovníkov ohľadne adopcií takmer po celé 20.stor.

Až do 70.rokov 20.stor. bola adopcia zahalená tajomstvom, experti na adopcie skutočne kontrolovali každý aspekt adopčného procesu vrátane všetkých rozhodnutí týkajúcich sa párovania detí a adoptívnych rodín. Sociálni pracovníci zakladali rozhodnutia o vhodnosti na skutočných alebo vnímaných podobnostiach medzi biologickými a adoptívnymi rodičmi a pozornosť sa primárne venovala vnímanej inteligencii, fyzickým znakom ako rasa, farba pleti, výška, farba vlasov. Ak

²⁵ www.pewfostercare.org/research/docs/FinalReport.pdf

²⁶ www.adoptuskids.org/images/resourceCenter/FindingAFit.pdf

išlo o opustené deti a neboli k dispozícii žiadne informácie o biologických rodičoch vytvorili sa zaujímavé postupy založené zväčša na sociálnych zvykoch danej doby. Napr. v New York City: *“v 30.rokoch 20.stor. boli katolíkom dávané všetky deti nájdené od poludnia do polnoci, protestantom zase deti nájdené od polnoci do poludnia.”* Hoci Židia tvorili tretinu populácie mesta, deti neznámeho pôvodu neboli nikdy zverované židovským agentúram z obavy, že kresťanské dieťa by mohlo byť omylom vychované ako Žid. Táto prax sa zmenila až v 50.rokoch 20.storočia. Počas väčšej časti 20.stor. uviedli niektoré štáty faktory, ktoré treba brať do úvahy pri párovaní detí a rodín. Až do 70.rokov 20.stor. niektoré zákony štátov povinne aplikovali tieto kritériá i napriek želaniam biologických rodičov. **Najbežnejšie požadovaným kritériom bolo náboženstvo.** Zákony niektorých štátov USA stále pokračujú v odporúčaníach, hoci sa to nevyžaduje, aby biologickí a adoptívni rodičia boli rovnakého vierovyznania. V oblasti kritérií na spájanie dieťaťa a adoptívnej rodiny bola pre náboženstvo súperom farba pleti a rasa.

Sociálna dôležitosť vyhovovania týmto faktorom je dramaticky ilustrovaná v prípade malého dievčatka narodeného v r. 1950 v New Orleanse bielej matke a neznámemu otcovi. Keď matka ochorela, bolo dieťa umiestnené u jej sestry. Matka zomrela a dieťa ostalo u tety. Ako dieťa rástlo, jej farba pleti tmavla a bieli susedia sa začali sťažovať. Teta dievčatka sa vzdala opatrovníctva, keď malo dieťa 2 roky a bolo umiestnené u náhradných rodičov – černochovo. Títo však nemohli dieťa adoptovať, lebo malo v rodnom liste uvedené, že je „biele“. Po tom, ako bola náhradným rodičom odmietnutá príležitosť adoptovať ju, bolo dieťa presunuté do sirotinca, ktorý bol len pre černošské deti. Neskôr štát Illinois povolil černoškému páru, aby si dieťa adoptoval. Zaujímavé je, že pôvodní náhradní rodičia si adoptovali dieťa narodené v Kórey, ktoré malo kórejskú matku a afroamerického otca.

Okrem náboženstva, rasy a farby pleti sa brali do úvahy a niekedy ešte stále sú považované za primerané tieto kritériá: vzdelanosť a profesijná úroveň tak biologických ako aj adoptívnych rodičov, prítomnosť schopností ako hudobný alebo športový talent a všeobecné záujmy ako čítanie, športy.... Niektorí odborníci však s týmto postupom nesúhlasia. Poukazujú na to, že mnoho biologických detí nezdedí záujmy alebo talenty po svojich rodičoch a že biologickí súrodenci, hoci niekedy zdieľajú spoločné záujmy a talenty po svojich rodičoch, majú svoje vlastné talenty a záujmy. Princíp spájania na základe špecifických kritérií bol prehodnotený, nakoľko sa deti, ktoré potrebujú adoptívne rodiny, a celkovo spoločnosť vyvíjajú. Od

začiatku 70.rokov 20.stor. začal klesať počet detí vhodných na adopciu a začal rásť počet starších detí, ktoré potrebovali pestúnske rodiny.

3.2. Súčasný stav a prístup k náhradnej starostlivosti

V súčasnosti počet starších detí v náhradnej starostlivosti každý rok značne prevyšuje počet detí umiestnených v rámci adopcie. Ide zväčša o deti, ktoré boli označené za „neadoptovateľné“ z dôvodu ich veku, zdravotného stavu alebo iných dôvodov. Teraz sa na ich adopciu, resp. zaradenie do pestúnskej starostlivosti zameriavajú **špeciálne agentúry, ktorých cieľovou skupinou sú práve takéto deti.** Takisto došlo k výrazným zmenám v tom, kto adoptuje. Pred niekoľkými dekadami boli za „vhodných žiadateľov o adopciu“ považované len heterosexuálne, zosobášené belošké páry. V súčasnosti sú v USA slobodné ženy najrýchlejšie rastúcou skupinou adoptívnych rodičov a takisto rastie počet slobodných mužov, ktorí si adoptujú deti. Okrem toho **veľa rodičov**, ktorým nebolo dovolené adoptovať si dieťa, ktoré mali v pestúnskej starostlivosti, **si napriek tomu berie do pestúnskej starostlivosti väčší počet detí, ktoré čakajú na adopciu uvedomujúc si, že tieto deti u nich v starostlivosti nemusia zostať.** Náhradní rodičia si napr. v roku 2003 vzali do náhradnej starostlivosti 62% všetkých detí čakajúcich na adopciu.

Z pohľadu „vhodnosti“ predstavujú náhradní rodičia špecifický element. Vo väčšine prípadov sa deti dostávajú do náhradnej, pestúnskej starostlivosti z dôvodu mimoriadnych situácií (tzv. emergency case) a rozhodnutie o umiestnení sa robí na základe dostupnosti rodiny a nezvažujú sa „otázky dobrej vhodnosti spárovania“ detí a náhradných rodičov. Hoci náhradní rodičia môžu špecifikovať vlastnosti detí, ktoré by chceli do opatery a môžu odmietnuť prijať dieťa, ktoré tieto kritériá nespĺňa, mnoho rodín otvára svoje domovy deťom, opatrovníctvo ktorých si pôvodne ani nevedeli predstaviť. A následne mnohé z týchto rodín pokračujú v procese a snažia sa o adopciu aj u takýchto detí.

Spolu s vývojom spoločnosti a jej pohľadu na adopcie, vypracovali aj odborníci **nové postupy a prístupy na spájanie detí a rodín zamerané na to, aby sa podporoval úspech adopcie a vyhlo sa traume a zlomeným srdciam z dôvodu zlyhania adopcie.** Menej dôrazu sa kladie na fyzické atribúty a namiesto toho sa viac zameriava na kompatibilitu rodič – dieťa z pohľadu charakterových vlastností, silných stránok, životného štýlu, špecifických potrieb dieťaťa a očakávaní rodiny. Väčšia pozornosť sa venuje identifikovaniu rodín, ktoré spĺňajú tak

krátkodobé, ako aj dlhodobé potreby detí. Z výberu adoptívnej rodiny pre dieťa sa stal premyslený proces rozhodovania vyžadujúci od odborníkov, aby jednak do celej záležitosti adopcie čo najviac prenikli a súčasne aj predvídali vývoj a kľúčovou sa stáva aj zainteresovanosť budúcej, perspektívnej adoptívnej rodiny na procese rozhodovania, podobne, ak je to možné je dobré podporovať aj participovanie samotných detí. Na proces úspešného spárovania adoptívnych rodičov s ich adoptívnymi deťmi sú potrebné nasledovné „ingrediencie“:

Príprava rodiny: odkedy sa zameranie zmenilo od nájdenia dieťaťa pre neplodné páry na nájdenie rodiny pre deti čakajúce na adopciu, stali sa vzdelávanie a príprava takýchto rodín stredobodom procesu adopcie.

Profil adoptívnej rodiny: názory na to, čo by malo byť v profile rodiny uvedené, sa líšia. V podstate by však mali adoptívni rodičia napísať svoj príbeh sami za seba bez toho, aby bol nejakým spôsobom upravovaný zo strany sociálnych pracovníkov. Môže to byť autobiografia napísaná na papieri alebo nahratá na páske, či videu. Budúci adoptívni rodičia by mali vo svojom profile uviesť to, aké dieťa/deti by radi privítali vo svojom dome a hlavne srdci (fyzické charakteristiky ako pohlavie, akceptovateľná miera postihnutia dieťaťa; náboženské, kultúrne alebo jazykové pozadie dieťaťa; osobnostné charakteristiky dieťaťa...). V každom prípade profil rodiny musí byť úprimný. Podobne adoptívni rodičia musia byť oboznámení s tým, komu bude ich profil prezentovaný.

Príprava dieťaťa a profil dieťaťa: Tak, ako rodiny potrebujú prípravu, aj deti potrebujú informácie a podporu v rámci procesu adopcie. Je treba si uvedomiť, koľko odvahy si to zo strany dieťaťa vyžaduje zaviazat' sa novej rodine! Ako bude takáto príprava realizovaná závisí od veku a vyspelosti dieťaťa a aj od okolností a dôvodov adopcie. Pre proces umiestnenia vo vhodnej rodine sú dôležitými profily detí jasne uvádzajúce silné stránky dieťaťa, jeho potreby a dôležité informácie, ktoré môžu perspektívni adoptívni rodičia pri svojom rozhodovaní zvažovať.²⁷

3.3 Sociálny pracovník a jeho subjektivita – možná prekážka v realizácii adopcí

---

²⁷ www.adoptuskids.org/images/resourceCenter/FindingAFit.pdf

Mnoho ochotných rodín je k dispozícii a má záujem stať sa adoptívnymi rodičmi, ale úrady ich „vyradili“ na základe dôvodov, ktoré môžu byť dôležitejšie pre sociálneho pracovníka ako pre dieťa. Osobné a sociálne hodnoty a predsudky môžu viesť odborníkov k presvedčeniu, že niektoré deti nie je možné adoptovať, čím sa podkopáva splnenie záväzku nájsť rodinu pre každé dieťa. Vo svojej štúdií realizovanej v štáte New York v r. 1999 napríklad **Rosemary Averyová** uvádza, že 41% sociálnych pracovníkov pracujúcich s deťmi čakajúcimi na umiestnenie do rodín bolo presvedčených, že deti v ich prípadoch neboli „adoptovateľné“ a 26% si myslelo, že deti sú „možno adoptovateľné“. Odborníci takisto môžu mať presvedčenie, že isté typy rodín nie sú vhodné na to, aby adoptovali. Napriek tomu, že stále rastie počet slobodných žien adoptujúcich si staršie deti, asi tretina sociálnych pracovníkov, ktorí sa zúčastnili na štúdií realizovanej Averyovou, verila, že slobodní rodičia nie sú vhodnými na umiestnenie detí do náhradnej starostlivosti. V iných prípadoch sa sociálni pracovníci môžu držať presvedčenia, že rodiny musia mať príjem na úrovni strednej triedy, musia mať VŠ vzdelanie alebo musia mať tradičné náboženské presvedčenie. Takéto názory len obmedzujú počet potenciálnych rodičov pre deti čakajúce na umiestnenie do náhradnej rodiny.

Často sú takéto predsudky ohľadne umiestnenia do rodiny založené na strachu zo zlyhania. Tí, ktorí zodpovedajú za umiestnenia do rodín sa môžu obávať posunúť sa vpred v súvislosti s procesom spájania dieťaťa a rodiny, najmä ak ide o dieťa, ktoré zažilo zneužívanie alebo bolo zanedbávané, alebo ktoré prežilo nejaké emocionálne problémy. Je pochopiteľné (ale nie akceptovateľné!), že sociálni pracovníci a iní, ktorí zodpovedajú za umiestnenie detí sa boja urobiť významné zmeny v živote dieťaťa a môžu odkladať rozhodovanie o umiestnení dieťaťa do adoptívnej rodiny. Ľudia, ktorí rozhodujú o umiestnení do rodiny, by mali byť zo strany svojich nadriadených podporovaní po tom, ako urobili rozhodnutie a mali by im byť poskytnuté príležitosti vzdelávať sa, preskúmať svoje vlastné hodnoty a predsudky a pod dohľadom odborníkov by mali zistiť, akú rolu ich hodnoty a predsudky môžu zohrať v individuálnych prípadoch. Nižšie uvádzam stanoviská viacerých zainteresovaných osôb, ktoré sa k danej problematike vyjadrili:

„Je potrebné, aby rodičia mali väčšiu úlohu pri procese rozhodovania. Myslím si, že je to prejavom zodpovednosti – zodpovednosti na celý život. Nepozerám sa na to len tak, že poskytnem „prístrešie“ a nevidím len hierarchiu potrieb daného dieťaťa. Pozerám sa na dieťa a jeho adopciu a všetky jeho sny, očakávania, ale vidím aj celoživotnú starostlivosť, ktorá vyplýva z toho, že moja

rodina bude mať nového člena. Takže to nie je len : „Nuž, toto je dieťa, ktoré vám dávame na základe výberu. Nie, myslím, že my ako náhradní rodičia sme najdôležitejší rozhodovací článok v tomto procese.“ – **názor budúceho náhradného rodiča.**

„Keď školím pracovníkov, často im hovorím, že som umiestnila mnoho detí u rodičov, ktorých by som si nikdy nevybrala za priateľov. V skutočnosti sa mi mnohí vôbec nepáčili. Ale boli výbornými rodičmi pre svoje deti a to bolo to, čo ma zaujímal.... nie som si istá, či všetci pracovníci skutočne prehodnocujú svoje vlastné hodnoty a ako toto vplýva na ich rozhodovanie v súvislosti so špecifickým dieťaťom. Jedným z najdôležitejších elementov úspešného umiestnenia staršieho dieťaťa alebo dieťaťa, ktoré má špecifické potreby, je prístup sociálneho pracovníka a viera v to, že aj takéto dieťa je adoptovateľné.“ – hovorí **sociálna pracovníčka.**

„Videla som mnoho úspešných umiestnení, lebo sme vybrali rodinu, ktorá bola presvedčená, že dieťa je dar také, aké je a na druhej strane by iné „dobro fungujúce“ rodiny to isté dieťa považovali za prekážku alebo len projekt. A ak dieťa nie je „fixované“ s rodinou, nastupuje problém. Poznám aj takých pracovníkov, ktorí vždy pre dieťa vybrali najbohatšiu rodinu, lebo dieťa môže ísť zadarmo na univerzitu. To je len predsudok daného pracovníka – kto hovorí, že dané dieťa bude schopné alebo bude vôbec chcieť na univerzitu ísť? Ďalší predsudok sa spája s umiestnením u slobodného rodiča, ktorého považujú za druhotriedneho, t.j. skutočne „nehodného“ starostlivosti o „najlepšie“ dieťa. Takéto predsudky majú zvyčajne mladí sociálni pracovníci.“ – hovorí **sociálna pracovníčka.**

„Realizujem mnoho školení o tom, ako vybrať rodinu pre dieťa? Vždy pri tom poukazujem na svoju vlastnú rodinu. Obaja s manželom sme mali 38 rokov, keď sme adoptovali dieťa a viac detí sme nemali. Obaja sme belosi, máme ukončené VŠ vzdelanie a sme odborníci vo svojom odbore. Náš syn mal 16, bol Afroameričan a jeho IQ bolo na spodnej hranici IQ testu a k tomu mal aj záznam v registri trestov pre mladistvých. Požiadali sme o jeho adopciu. Kedykoľvek predstavím našu situáciu na školení, žiaden z jeho účastníkov by si môjho syna nevybral k adopcii. Napriek tomu, bola naša adopcia úspešná. Syn má teraz 38r. má vlastnú rodinu, 7 ročného syna, stabilnú prácu a bývajú štyri bloky od nás. Síce to chcelo veľa času a prejsť dlhú cestu, ktorá bola plná výmoľov, ale cítili sme sa voči nemu plne zaviazaní a on sa stal súčasťou našej rodiny. Keby to bolo bývalo len na sociálnom

pracovníkovi, s najväčšou pravdepodobnosťou by sme sa nikdy nestali rodinou.“ – adoptívna matka

„Dieťa nemôže byť „neadoptovateľné“, ak existuje niekto, kto si ho chce adoptovať.“ – názor sociálneho pracovníka²⁸.

3.4 Náklady na starostlivosť o dieťa v náhradných rodinách v USA

V októbri 2007 bola zverejnená **Technická správa o reálnych nákladoch na starostlivosť o dieťa v náhradných rodinách v rámci jednotlivých štátov USA²⁹**. Túto správu spracovali odborníci na sociálnu starostlivosť z Národnej asociácie náhradných rodičov (National Foster Parent Association – ďalej len NFPA), z Univerzity Maryland – katedry sociálnej práce a z organizácie „Práva detí“ (Children’s rights). Cieľom tejto práce bolo stanoviť tzv. **M.A.R.C. (Minimum Adequate Rates for Children – minimálne primerané sadzby dávok pre deti)** v rámci náhradnej starostlivosti. Ide vôbec o prvú kalkuláciu reálnych nákladov na náhradnú rodinnú starostlivosť o dieťa v USA. Systematicky uvádza sadzby podpory pre dieťa v náhradnej starostlivosti ako aj to, aké sú skutočné reálne potreby v oblasti pokrytia nákladov na takúto starostlivosť. V priemere je v rámci celých Spojených štátov amerických nevyhnutné zvýšiť súčasné sociálne príspevky na náhradnú starostlivosť o dieťa o 36%, aby sa dosiahla stanovená úroveň M.A.R.C. vypočítaná v rámci tohto projektu. V niektorých štátoch únie sú sociálne príspevky o viac ako polovicu nižšie ako skutočné náklady na starostlivosť o dieťa v náhradných rodinách.

Zo zákona sú úrady sociálnej starostlivosti povinné prispievať náhradným rodičom na „krytie“ nákladov spojených so starostlivosťou o dieťa v náhradnej starostlivosti ako sú náklady na stravu, ošatenie, školské potreby apod. Tieto príspevky sú spravidla kombináciou federálnych, štátnych a miestnych dolárov. Avšak neexistuje žiadna, na federálnej úrovni, stanovená výška takéhoto príspevku a **až doteraz nebola žiadna štandardizovaná kalkulácia toho, koľko presne stojí starostlivosť o dieťa v náhradnej rodine**. Štátne a mieste úrady majú úplnú voľnosť v stanovovaní výšky takýchto sociálnych dávok a v súčasnosti sa mesačné sociálne príspevky na starostlivosť o dieťa v náhradnej rodine pohybujú od 226 USD v Nebraske po 869,- USD v District of Columbia. K týmto rozdielom môže prispievať

²⁸ www.adoptuskids.org/images/resourceCenter/FindingAFit.pdf

²⁹ www.nfpainc.org/uploads/MARCTechReport.pdf

aj fakt, že v rôznych oblastiach USA sú rozdielne náklady na život ako aj to, že existujú individuálne sociálne politiky uplatňované v rámci jednotlivých štátov USA.

Mnoho z týchto štátov uvádza, že nepoužíva žiadnu špecifickú metodológiu na stanovenie výšky týchto príspevkov. Medzi mnohými prioritami v rámci rozpočtov jednotlivých štátov, resp. samospráv, sa zdá, že príspevky na dieťa v náhradnej starostlivosti nepatria k tým najhlavnejším a stanovené výšky sociálnych príspevkov na starostlivosť o dieťa v náhradnej rodine nie sú determinované reálnym ocenením potrieb dieťaťa. Potom nie je žiadnym prekvapením, že sa náhradní rodičia a ich obhajcovia pravidelne sťažujú na to, že **štátom poskytované príspevky zd'aleka nepokrývajú skutočné náklady na starostlivosť o dieťa v náhradnej rodine**. Pokiaľ nie sú náhradní rodičia dostatočne finančne zabezpečení tak, aby dokázali tento rozdiel medzi príspevkom a reálnymi nákladmi vykryť z vlastného vrecka, **hoci je legálnou povinnosťou štátu zabezpečiť celé krytie týchto nákladov**, potom sú deti ochudobnené. Existujú dôkazy, že neadekvátne výšky sociálnych príspevkov na náhradnú rodinnú starostlivosť majú negatívny vplyv na nábor náhradných rodičov, čo môže mať za následok reťaz negatívnych následkov pre deti.

Pokiaľ systém sociálnej starostlivosti o dieťa nedokáže udržať dostatočný počet náhradných rodín, bude pravdepodobne čoraz viac detí umiestňovaných do inštitucionálnych foriem starostlivosti – detských domovov apod. Tieto zistenia potvrdzujú aj mediálne zverejnené správy, kde sa napr. uvádza, že v štáte Kalifornia, ktorý má najväčší počet detí v náhradnej rodinnej starostlivosti, za posledných 10 rokov klesol počet licencovaných náhradných rodín o 30%, pričom dôvodom tohto poklesu boli aj nízke sadzby vyplácaných sociálnych príspevkov na náhradnú starostlivosť o dieťa.

3.4.1 M.A.R.C. – Minimum Adequate Rates for Children

M.A.R.C. pre náhradnú starostlivosť určuje základnú výšku nákladov na náhradnú starostlivosť. Bola vypočítaná na základe analýzy spotrebiteľských výdavkov odrážajúcich náklady spojené so starostlivosťou o dieťa identifikujúc a zaúčtujúc dodatočné náklady spojené s náhradnou rodinnou starostlivosťou ako takou. Pritom sa brali do úvahy aj rozdiely v životných nákladoch vyplývajúce z geografických faktorov, aby sa vytvorili špecifické sadzby pre všetkých 50 štátov a District of Columbia. M.A.R.C. pre náhradnú starostlivosť predstavuje primeranú

výšku prostriedkov potrebných na uspokojenie základných potrieb dieťaťa a pokrytie nákladov spojených s „normálnym“ detstvom, napr. náklady na športovanie po škole, mimoškolské aktivity atď., ktoré sú obzvlášť dôležité pre deti, ktoré sú umiestnené do náhradnej starostlivosti, aby si vytvorili väzby s rovesníkmi. Je nutné podotknúť, že M.A.R.C. pre náhradnú starostlivosť nezahrňuje napr. náklady na prepravu detí za účelom návštevy ich biologických rodičov. **Priemerná sadzba M.A.R.C. pre náhradnú starostlivosť v rámci USA** je 629,-USD/mesačne pre 2-ročné dieťa, 721,- USD/ mesačne pre 9-ročné dieťa a 790,- USD/mesačne pre 16-ročného teenagera. Nižšie sú uvedené tabuľky porovnávajúce M.A.R.C. a súčasné sociálne príspevky podľa veku dieťaťa³⁰.

Tab.1

Vek dieťaťa	M.A.R.C. pre náhradnú starostlivosť	Súčasnú sociálne príspevky	Rozdiel v USD
2 roky	629 USD	488 USD	141 USD
9 rokov	721 USD	509 USD	212 USD
16 rokov	790 USD	568 USD	222 USD
PRIEMER	713,33 USD	521,67 USD	191,66 USD

Tab.2

Vek dieťaťa	M.A.R.C. pre náhradnú starostlivosť (100%)	Súčasnú sociálne príspevky	Súčasnú soc. príspevky/M.A.R.C. (%)	Rozdiel v %
2 roky	629 USD	488 USD	77,6%	22,4%
9 rokov	721 USD	509 USD	70,6%	29,4%
16 rokov	790 USD	568 USD	71,9%	28,1%
PRIEMER	713,33 USD	521,67 USD	73,37%	26,63%

Tab.3

Vek dieťaťa	M.A.R.C. pre náhradnú starostlivosť (100%)	Súčasnú sociálne príspevky	Aby bola dosiahnutá úroveň M.A.R.C. je treba súčasné sociálne príspevky zvýšiť o
2 roky	629 USD	488 USD	29%
9 rokov	721 USD	509 USD	41%
16 rokov	790 USD	568 USD	39%
PRIEMER	713,33 USD	521,67 USD	37%

Z uvedených tabuliek vyplýva, že výšky sociálnych príspevkov aktuálne vyplácaných jednotlivými štátmi sú v priemere o cca 192,- USD, resp. 26,63% nižšie ako sú skutočné náklady na náhradnú starostlivosť o dieťa stanovené v rámci

³⁰ www.nfpainc.org/uploads/MARCTechReport.pdf

M.A.R.C. pre náhradnú starostlivosť. Je zrejmé, že na dosiahnutie stanovenej úrovne M.A.R.C. je potrebné zvýšiť aktuálne sadzby vyplácaných sociálnych príspevkov na náhradnú starostlivosť v priemere o 37%. Z toho vyplýva, že v priemere viac ako tretinu nákladov na náhradnú starostlivosť musia kryť zo svojich vlastných zdrojov náhradní rodičia.

4. CHARTA PRÁV NÁHRADNEJ STAROSTLIVOSTI

Na rozdiel od Slovenska, ale aj iných krajín, v USA pristúpili k zodpovedným krokom a vytvorili spoločnú Chartu práv dieťaťa v náhradnej starostlivosti a niektoré zo štátov únie išli ešte ďalej a vytvorili svoje Charty práv náhradného rodiča. Toto rozhodnutie by malo byť príkladom aj pre nás a v budúcnosti by, podľa môjho názoru, podobné charty práv mali byť jednoznačnou a neoddeliteľnou súčasťou sociálneho systému aj v našej krajine.

4.1. Charta práv dieťaťa v náhradnej starostlivosti

Práva dieťaťa v náhradnej rodinnej starostlivosti sú nádherne stanovené v Charte práv dieťaťa v náhradnej starostlivosti³¹, ktorá bola ratifikovaná v Kongresovej hale vo Filadelfii 28. Apríla 1973 a znovu potvrdená počas Konferencie „Národné zameranie na náhradnú rodinnú starostlivosť“, ktorá sa konala v Norfolku, štát Virgínia, 4.mája 1983. Uvádza sa v nej:

- **Dokonca** viac ako za ostatné deti má spoločnosť zodpovednosť spolu s rodičmi za blaho detí v náhradnej starostlivosti. Občania sú zodpovední za to, aby svojím konaním zaistili ich blaho.
- **Každému** dieťaťu v náhradnej starostlivosti patria rovnaké práva, ktoré náležia všetkým deťom. Okrem toho, z dôvodu dočasného alebo trvalého oddelenia od rodičov alebo z dôvodu straty rodičov a iných členov rodiny si dieťa vyžaduje osobitnú ochranu, zdroje a starostlivosť.

Každé dieťa v náhradnej starostlivosti má neodmysliteľné právo

³¹ www.nfpainc.org/content/?page=FOSTERCHILDBILLOFRIGHTS

Čl. 1 : ....byť vychovávané svojou vlastnou rodinou, kde buď jeho rodina ochotne pomáha a poskytuje dostupné služby a podporuje pokračovanie v jeho starostlivosti, alebo byť podľa plánu vychovávané adoptívnou rodinou, resp. pestúnskou rodinou.

Čl. 2: ... byť vychovávané náhradnými rodičmi, ktorí boli vybraní, aby uspokojili jeho individuálne potreby a ktorí mu poskytujú služby a podporu vrátane špecializovaného vzdelávania tak, aby mohli rozvíjať svoje možnosti umožniť dieťaťu dosiahnuť svoj potenciál.

Čl. 3: ... aby mu bola citlivo poskytovaná neustála pomoc pri tom, aby pochopilo a akceptovalo dôvody prečo nie je jeho vlastná rodina schopná starať sa o neho a pri vytváraní jeho vlastnej sebadôvery

Čl. 4: ... dostávať neustálu láskavú starostlivosť a rešpekt ako jedinečná ľudská bytosť... dieťa vyrastajúce vo viere v seba samého a v iných

Čl. 5: ... vyrastať slobodne a dôstojne obklopené ľuďmi, ktorí ho prijímajú s rešpektom, pochopením a priateľsky.

Čl. 6: ... dostať pomoc pri prekonávaní problémov alebo akýchkoľvek zlyhaní v jeho emocionálnom, fyzickom, intelektuálnom, duševnom a sociálnom vývoji, ktoré vyplývajú z jeho predchádzajúcich skúseností

Čl. 7: ... získať prístup k vzdelaniu, školeniu a podpory pri budovaní kariéry, aby sa pripravilo na užitočný a uspokojivý život

Čl. 8: ...pripraviť sa na to, ako byť dobrým občanom a rodičom pomocou interakcie s náhradnými rodičmi a inými dospelými, ktorí predstavujú pevný vzor.

Čl. 9: ... byť zastupované advokátom pri správnych a súdnych konaniach s prístupom k spravodlivému prejednaniu a zápisniciam zo súdneho konania tak, aby boli zaistené jeho najlepšie záujmy

Čl. 10: ... dostať vysokokvalitné služby v oblasti sociálnej starostlivosti o dieťa vrátane zainteresovanosti jeho vlastných rodičov ako aj jeho samotného pri robení závažných rozhodnutí, ktoré ovplyvnia jeho život.

4.2 Charta práv náhradného rodiča

V Spojených štátoch amerických majú takúto chartu práv vypracované tieto štáty Únie: Alabama, Arkansas, Georgia, Illinois, Kalifornia, Kentucky, Louisiana, Maryland, Missouri, Mississippi, Nové Mexiko, Oklahoma, Oregon, Pensylvánia, Tennessee, Washington. Ako príklad uvádzam **Chartu práv náhradného rodiča platnú v štáte Louisiana**³²:

Náhradní rodičia sa považujú za primárnych opatrovníkov zneužívaných a zanedbávaných detí, ktoré boli vyňaté zo svojich vlastných domovov. Štát Louisiana a Ministerstvo sociálnych služieb majú implementovať a podporovať, presadzovať podporu týchto práv prostredníctvom politiky a činnosti ministerstva.

Náhradní rodičia majú nárok na uplatnenie týchto práv:

1. Právo, aby sa s nimi zaobchádzalo dôstojne, s rešpektom, dôverou a s tým, že sú považovaní za primárnych poskytovateľov náhradnej starostlivosti a členov profesionálneho tímu starajúceho sa o deti v náhradnej starostlivosti. Toto právo zahŕňa právo na rovnakú zaobchádzanie zo strany ministerstva pri poskytovaní informácií náhradným rodičom a pri zaisťovaní výkonu práv udelených náhradným rodičom
2. Právo dostať vysvetlenie a objasnenie v súvislosti s očakávaniami a úlohami všetkých členov tímu; a dostať spätnú väzbu a ohodnotenie ich úlohy ako náhradného poskytovateľa rodinnej starostlivosti. Informácie poskytnuté náhradnému rodičovi zo strany ministerstva musí zahŕňať písomné informácie vysvetľujúce práva a povinnosti náhradného rodiča a ministerstvo si zachováva záznamy, na ktorých je podpis náhradných rodičov potvrdzujúci prijatie týchto písomných informácií.
3. Právo dostať informácie o dieťati, umiestnení a priebežne dostávať všetky informácie, ktoré môžu mať vplyv na starostlivosť poskytovanú dieťaťu, resp. na zdravie alebo bezpečnosť dieťaťa či členov náhradnej rodiny. Informácie musia obsahovať zdravotné, výchovné, vzdelávacie, súdne rozhodnutia ako aj sociálnu históriu, ktorá je známa ministerstvu, aby sa čo najlepšie naplnili potreby detí v ich starostlivosti.

---

³² www.lfpainc.org/billofrights.asp

4. Právo dostať potrebné školenia a podporu, ktorá im umožní poskytovať kvalitné služby pri napĺňaní potrieb dieťaťa v ich starostlivosti tak, ako to umožňujú zdroje agentúry.

5. Právo byť včas informovaní o dostupných podporných službách, schôdzach, zasadaniach súdov a iných rozhodovacích procesoch berúc do úvahy dôležitosť ich roly poskytovateľov náhradnej starostlivosti. Toto takisto zahŕňa informácie týkajúce sa účasti náhradných rodičov v právnych a administratívnych úkonoch, na ktoré sú oprávnení zo zákona.

6. Právo aktívne participovať na vývoji výchovného plánu dieťaťa a v plánovaní iných služieb v rámci rozhodovacích procesov.

7. Právo na služby sociálnych pracovníkov na asistenciu v neočakávaných a nepredvídaných situáciách, pričom táto asistencia sa poskytuje nonstop 24h; právo na služby sociálnych prípadov v prípade straty a rozdelenia, keď dieťa opustí náhradnú rodinu a prístup k dostupným advokátskym službám zameraným na podporu náhradného rodiča v ich úlohe poskytovateľa náhradnej starostlivosti.

8. Právo dostať informácie týkajúce sa politiky a postupu sociálneho úradu vo vzťahu k ich úlohe ako náhradných rodičov alebo dieťaťa v ich starostlivosti resp. informácie obsiahnuté v ich spisoch tak, ako to dovoľuje zákon.

9. Právo byť prvým v poradí na umiestnenie dieťaťa, ktoré predtým už bolo u nich, resp. dieťaťa, ktoré je u nich v náhradnej starostlivosti, v prípade, ak je toto dieťa dané k dispozícii na adopciu, ak nie je k dispozícii iné relevantné umiestnenie.

10. Právo na to, aby bolo členovi podporného tímu poskytujúcemu advokátske služby povolené sprevádzať náhradného rodiča na stretnutiach s pracovníkmi ministerstva, sociálnych služieb, počas preverovania resp. iných právnych úkonov súvisiacich s náhradnou starostlivosťou.

5. POROVNANIE SYSTÉMOV NÁHRADNEJ STAROSTLIVOSTI NA SLOVENSKU A V USA

Preštudovaním mnohých podkladov ohľadne foriem náhradnej starostlivosti v SR, resp. v USA som došla k niekoľkým zaujímavým poznatkom a záverom, ktoré

by som rada zhrnula v čo najprehľadnejšej forme. Jednoznačne musím konštatovať, že system v USA pracuje na iných princípoch, z ktorých mnohé by mohli nájsť uplatnenie v systéme náhradnej rodinnej starostlivosti v SR. V prvom rade je to **vypracovanie Charty práv dieťaťa v náhradnej starostlivosti resp. snaha o vypracovanie Charty práv náhradného rodiča** a ich zjednotenie na federálnej úrovni **v rámci USA.** Na Slovensku sa často spomína tzv. Desatoro náhradného rodiča, ktoré vypracovali Z. Matějček a Z. Dytrych. Ide o desať bodov, ktoré by mali slúžiť ako „inšpiračné vodítko“ náhradných rodičov pri realizácii náhradnej rodinnej starostlivosti:

1. *Nebojme sa prijať svoje náhradné rodičovstvo!*
2. *Nebojme sa o lásku dieťaťa!*
3. *Nebojme sa práce na sebe samých!*
4. *Zatajená pravda je v ľudských vzťahoch nebezpečná, nový zväzok nemôže poistiť zákon, ale pravda!*
5. *Dieťa má o sebe vedieť viac než vedia ostatní*
6. *Nestačí povedať raz, treba hovoriť! Nečakajme, kým sa bude dieťa pýtať, ale začnime pri vhodnej príležitosti sami!*
7. *Dieťa nie je z nás, ale je naše!*
8. *S horším počítajme, lepším sa dajme prekvapiť!*
9. *O vlastných rodičoch dieťaťa len to dobré!*
10. *Otvorené rodinné spoločenstvo!*

Za silnú stránku systému v USA považujem aj vypracovanie štúdie M.A.R.C. zameranej na stanovenie adekvátnej výšky prídavkov na deti vyplácaných náhradným rodičom s cieľom podporiť existujúce licencované pestúnske, náhradné rodiny a súčasne podporiť nábor ďalších tak, aby sa čo najviac znižoval počet detí v ústavnej starostlivosti. Ako som už uviedla vyššie stanovenie tejto adekvátnej výšky prídavkov na deti v USA upozornilo na fakt, že v priemere je potrebné zvýšiť aktuálne vyplácané príspevky o cca 37%, aby náhradní rodičia neboli nútení hradiť časť nákladov na výchovu detí v náhradnej starostlivosti z vlastných prostriedkov, čím sa znižuje resp. negatívne ovplyvňuje záujem potenciálnych záujemcov o náhradné rodičovstvo. Z tohto by si mohol brať príklad aj náš sociálny systém.

Ďalšou silnou stránkou systému USA je prepracovaný systém vzdelávania a prípravy sociálnych pracovníkov a ich veľmi silné postavenie v rámci systému, ktorý jednoznačne podporuje zachovanie objektivity sociálneho pracovníka tak, aby

pri zvažovaní umiestnení detí do náhradnej starostlivosti boli do úvahy brané potreby dieťaťa ale aj vzájomná zlučiteľnosť s náhradnými rodičmi bez zapojenia subjektívneho postoja a názoru sociálneho pracovníka. Pre ilustráciu uvádzam výstižný citát: „*Jedným z najdôležitejších prvkov majúcich vplyv na úspešné umiestnenie aj starších detí, resp. detí so špeciálnymi potrebami je prístup sociálneho pracovníka a viera v to, že aj takéto dieťa je adoptovateľné.*“ – **názor sociálneho pracovníka**³³ (USA). V tomto ohľade sa my, na Slovensku, máme ešte veľa čo učiť. Nielen z pohľadu sociálneho pracovníka, ale aj z pohľadu adoptívnych, náhradných rodičov, resp. celej verejnosti. Všeobecne na Slovensku sú problémové deti stále vo väčšine prípadov chovancami detských domovov, diagnostických, reedukačných zariadení príp. zariadení sociálnych služieb v prípade zdravotne alebo mentálne postihnutých detí. Viera v adoptovateľnosť aj takýchto detí nám, bohužiaľ, chýba.

Podľa môjho názoru nižšie uvedený názor sociálneho pracovníka z USA je plnohodnotne platný tak pre Slovensko ako aj USA: „*Hoci máme k dispozícii mnoho potenciálnych adoptívnych rodičov, ktorí majú o adopciu záujem, avšak sociálne úrady ich často vyradia na základe dôvodov, ktoré môžu mať pre sociálneho pracovníka väčšiu dôležitosť ako záujem dieťaťa*“³⁰

Na rozdiel od USA, ktoré sú typickým multikultúrnym, multietnickým spoločenstvom, v ktorom sú prítomné rôzne sociologické aj psychologické fenomény, ktoré naša spoločnosť nezaznamenala buď vôbec alebo len v minimálnom meradle, nemusel sa teda slovenský systém náhradnej starostlivosti vo svojom vývoji boriť s problémami typu „biele dieťa výlučne do bielej rodiny“, hoci táto požiadavka je často predkladaná v rámci subjektívnych požiadaviek žiadateľov, potenciálnych rodičov, ale nie je naším systémom stanovená obligatórne tak, ako to napr. v istých časových úsekoch histórie bolo v USA. Na druhej strane si myslím, že práve **multikultúrnosť a multietnickosť USA** bola a je výborným základom pre vypracovanie takých systémových postupov a prístupov, ktoré čo najobjektívnejšie pokryjú tak práva detí ako aj tých, ktorí na seba preberajú povinnosť starať sa o tieto deti, t.j. náhradných rodičov.

V USA sa v posledných rokoch realizoval prieskum zameraný na určenie faktorov, kvôli ktorým adopcia nie je dokončená a dieťa odchádza z adoptívnej

---

³³ www.adoptuskids.org/images/resourceCenter/FindingAFit.pdf

rodiny ešte skôr než je proces adopcie definitívne ukončený, resp. adopcia je dokončená, ale v konečnom dôsledku dôjde k jej zániku, nakoľko dieťa adoptívnu rodinu opustí. *Výstupy tohto prieskumu môžu byť inšpiráciou aj v rámci slovenského prostredia.* S ohľadom na to, ako často je proces adopcie prerušený, resp. adopcia je napriek úspešnému ukončeniu celého procesu zrušená, z tohto prieskumu vyplýva nasledovné³⁴:

- Väčšina adopcí nie je prerušená, fakticky viac ako 80% všetkých osvojení ostáva intaktných, nedotknutých. Hoci niektoré z adopcí sú zrušené aj po ukončení celého procesu adopcie v zmysle zákona, viac ako 98% legálne ukončených adopcí pretrvá.
- Miera prerušenia resp. zrušenia adopcí zostáva vo všeobecnosti relatívne konzistentná aj vďaka zavedeniu **tzv. post-adoptívnych služieb** poskytovaných adoptívnym rodičom po ukončení procesu adopcie a umiestnení dieťaťa do rodiny. Tieto služby poskytujú odborne vyškolení sociálni pracovníci. *Pozn.:* V tejto súvislosti by som chcela upozorniť na fakt, že takýto systém post-adoptívnych služieb na Slovensku nie je rozpracovaný v takom meradle ako v USA
- Riziko neúspechu adopcie, resp. jej prerušenia rastie, keď sú deti staršie, alebo majú vážne poruchy správania, alebo strávili dlhý čas v pestúnskej starostlivosti
- Adopcie sa zdajú byť stabilnejšími, ak rodičia majú predchádzajúce skúsenosti s výchovou detí, sú tolerantní voči rôznym typom správania a majú flexibilné a realistické požiadavky na dieťa
- Adopcie slobodným rodičom nemajú väčší predpoklad predčasného zrušenia ako adopcie manželským párom ani v prípadoch, keď si slobodný rodič adoptuje staršie alebo problémové dieťa
- Skutočnosť, že obaja rodičia pracujú mimo domu, nemá na mieru prerušenia resp. zrušenia legálne ukončených adopcí žiadny vplyv

---

³⁴ www.adoptuskids.org/images/resourceCenter/FindingAFit.pdf

- Riziko zániku, neúspechu adopcie rastie, ak adoptované dieťa vekovo nahradí biologické dieťa adoptívnych rodičov v pozícii najstaršieho súrodenca alebo ak sú súrodenci umiestnení do rodiny, v ktorej už sú biologické alebo adoptívne deti.
- Zdá sa, že nie je žiadny vzťah medzi zánikom, neúspechom adopcie a veľkosťou rodiny alebo históriou rodičov z pohľadu ich fertility (plodnosti).

Zaujímavými sú aj porovnanie niekoľkých názorov na podmienky adopcie v minulosti a výstupov vyššie uvedeného prieskumu realizovaného v USA, ktoré môžu, podľa môjho názoru, mať všeobecnú platnosť a nájsť uplatnenie aj u nás:

Názor v minulosti	Výstupy prieskumu a pozorovaní
Pre deti potrebujeme „dokonalé rodiny“	<p>Rodiny, ktoré už prešli problémami a úspešne ich zvládli, sú zvyčajne vhodnejšími na adopciu detí než rodiny, ktoré zažili menej problémov, resp. žiadne</p> <p>Zdravotné problémy, handicapy alebo iné problémy nemajú nevyhnutne vplyv na schopnosť byť rodičom</p> <p>Rodičia, ktorí sa liečili zo závislosti na alkohole, drogách a sú už dlhšiu dobu v poriadku, môžu byť dobrými rodičmi</p>
Deti majú byť adoptované manželskými párami	<p>Pre niektoré deti je niekedy lepšou adopcia slobodným rodičom</p> <p>Efektívne a kvalitné rodičovstvo nezávisí od rodinného stavu, náboženského presvedčenia, finančných pomerov ani od miesta bydliska adoptívnych rodičov</p>

ZÁVER

Bez ohľadu na to, v ktorej krajine žijú, deti v náhradnej starostlivosti sa nemôžu spoliehať na veci, ktoré by všetky deti mali považovať za samozrejmé – že majú stálu lásku, milujúcich rodičov; že ich domov bude navždy ich domovom; že ich bratia a sestry budú vždy nablízku... Niektoré z detí v náhradnej starostlivosti nechápu, prečo boli oddelené od svojich biologických rodičov a obviňujú za to seba.

Väčšina z nich nevie, kedy a či vôbec sa ešte vrátia k svojim biologickým rodičom, alebo či sa stanú súčasťou novej, ale stabilnej rodiny, alebo či nejakú rodinu vôbec budú mať.

Svoju prácu som zamerala práve na rôzne formy náhradnej starostlivosti o deti a porovnála som v nej dva systémy: slovenský a systém v USA. Zvolila som si pre porovnanie práve tieto systémy nielen z dôvodu rozdielneho právneho systému (slovenské právo vychádza z rímskeho práva, kdežto právo v USA je angloamerického, t.j. precedentného typu), ale hlavne preto, že každý z týchto systémov sa vyvíjal iným spôsobom a má svoju vlastnú históriu a svoje vlastné nuansy.

Jednoznačne musím konštatovať, že my na Slovensku sa môžeme veľa naučiť zo systému náhradnej starostlivosti o dieťa v USA. Či už ide o rýchlosť a efektivitu procesu umiestňovania do pestúnskej resp. adoptívnej rodiny, alebo o postavenie a zodpovednosť sociálneho pracovníka. Podobne sa máme čo učiť z postojov adoptívnych rodičov a ich prístupu k rozhodovaniu o adopcii, kedy adoptívni resp. pestúnski rodičia v USA často bez akýchkoľvek predsudkov berú do svojej starostlivosti staršie deti, problémové deti, či deti s telesným alebo mentálnym postihnutím, čo nie je všeobecným pravidlom v SR. U nás si rodičia často ani nevedia predstaviť, že by si adoptovali choré alebo problémové dieťa a takéto deti vo väčšine prípadov sú označené naším systémom ako „neadoptovateľné“ a zostávajú v detských domovoch, resp. v špecializovaných zariadeniach sociálnych služieb a sú ukrátené práve o tie hodnoty, ktoré som uviedla v tejto kapitole vyššie.

Na druhej strane USA sa podobne ako aj Slovensko boria s problémami súvisiacimi s umiestňovaním detí do náhradnej starostlivosti. Ide napr. o počet licencovaných náhradných rodín, potrebu zvýšiť príspevky vyplácané štátom náhradným rodičom majúcim deti v náhradnej starostlivosti, či s vysokou fluktuáciou sociálnych pracovníkov. Nech by bol sociálny pracovník akokoľvek oddaný svojej práci, vždy narazí na byrokratické, administratívne, či legislatívne požiadavky, ktoré odvedú jeho pozornosť od jeho skutočnej úlohy: vytvoriť čo najvýhodnejšie spojenie medzi dieťaťom a jeho náhradným rodičom vychádzajúc pri tom z požiadaviek a potrieb oboch zúčastnených strán, hlavne však dieťaťa.

Všetky deti musia mať bezpečné, stále rodinné prostredie, v ktorom sú naplnené ich fyzické, sociálne aj emocionálne potreby. Ak sú deti zneužívané alebo

zanedbávané, tieto základné potreby nie sú naplnené. Sociálne systémy by sa mali zamerať na zlepšenie okolností, za ktorých sociálny systém poskytuje deťom podporu a ochranu, či už ide o deti v ich biologických rodinách alebo o deti v náhradnej starostlivosti:³⁵

1. Deti musia žiť vo fyzicky aj emocionálne bezpečnom prostredí a musia byť chránené bez ohľadu na to, kde žijú. Ak sú deti odobraté zo svojich biologických rodín, štátne orgány majú povinnosť zaistiť, že budú umiestnené do bezpečnejšieho prostredia
2. Potreby detí musia byť neustále naplnené v každej fáze ich vývoja
3. Deťom musí byť poskytnutá konzistentná a kontinuálna starostlivosť a zachované vzťahy vrátane vzťahov s ich súrodencami a rodinou
4. Deti musia mať rovnakú starostlivosť a ochranu bez ohľadu na prostredie, v ktorom žijú, alebo z ktorého pochádzajú.
5. Deti a ich rodiny musia mať svoj hlas v rámci procesu rozhodovania a tvorení rozhodnutí o ich životoch.

*„Chcel by som povedať adoptívnym rodičom, aby neboli príliš prísni – nech sa vžijú do kože dieťaťa a majú trpezlivosť. Povedzte svojmu dieťaťu: „viem, že si prešiel/prešla niečím ťažkým, ale u nás sa ti to nestane. Tu si v bezpečí.“ Takisto im chcem povedať, že nie je to len materiálne zabezpečenie, čo dávate dieťaťu – je to celé o tom, že mu dávate rodinu a rodinné zázemie.“ – **slová adoptovaného dieťaťa**³⁶*

Na záver by som rada uviedla výrok Freda Rogersa, ktorý hovorí za všetko: *„Žijeme vo svete, v ktorom potrebujeme zdieľať zodpovednosť. Je také ľahké povedať: To nie je moje dieťa, to nie je moja komunita, to nie je môj svet, to nie je môj problém. Ale potom sú tu tí, ktorí vidia potreby a reagujú na ne. A ja považujem týchto ľudí za hrdinov.“* Týmito hrdinami aj pre mňa sú jednak tí, ktorí sa rozhodnú stať náhradnými rodičmi, jednak tí, ktorí im v tom pomáhajú a v neposlednom rade aj samotné deti, z ktorých mnohé za svoj krátky život čelili situáciám, ktoré si mnohí z nás, dospelých ani nevedia predstaviť.

---

³⁵ www.pewfostercare.org/research/docs/FinalReport.pdf

³⁶ www.adoptuskids.org/images/resourceCenter/FindingAFit.pdf

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

LITERATÚRA:

KASANOVÁ, A. Sprievodca sociálneho pracovníka, I. Rodina a deti. Nitra: UKF, 2008.

MIKLOŠKO, J. Náhradná starostlivosť. Bratislava : Vysoká škola zdravotníctva a soc. práce Sv. Alžbety n.o., 2008.

LONGAUER V., SELICKÁ D., VANKOVÁ K. Vybrané kapitoly zo sociálno-právnej ochrany. Nitra: UKF, 2006

LEGISLATÍVNE ZDROJE:

Zákon NR SR č. 627/2005 Z.z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti

Zákon NR SR č. 36/2005 Z.z. o rodine

Zákon NR SR č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane a sociálnej kuratele

INTERNETOVÉ ZDROJE:

www.pewfostercare.org/research/docs/FinalReport.pdf

www.adoptuskids.org/images/resourceCenter/FindingAFit.pdf

www.lfapainc.org/billofrights.asp

www.nfpainc.org/content/?page=FOSTERCHILDBILLOFRIGHTS

www.nfpainc.org/uploads/MARCTechReport.pdf

www.usmev.sk/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=21&Itemid=52